

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าเอกสารงานวิจัยและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลอื่นๆ เพื่อแสดงว่าหลักวิชาด้านเนื้อหาสาระต่างๆ มีความสมเหตุสมผลในทางวิชาการ คึงจะได้นำเสนอตามลำดับ ดังนี้

1. นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์และระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ
2. แนวคิดเกี่ยวกับกลุ่มและกองทุน
3. แนวคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจ
4. บริบทของอำเภอขามเฒ่า จังหวัดกาฬสินธุ์
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
6. กรอบแนวคิดในการวิจัย

1. นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์และระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

1.1 นโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

โดยที่รัฐบาลมีนโยบายเร่งด่วนในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ สำหรับเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง ใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม อีกทั้งเพื่อให้ท้องถิ่นมีขีดความสามารถในการจัดระบบและการบริการจัดการเงินกองทุนของตนเอง เพื่อสร้างศักยภาพในการสร้างเสริมความเข้มแข็ง ด้านสังคมและด้านเศรษฐกิจของประชาชน ในหมู่บ้านและชุมชนเมือง ผู้การพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน อันเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจฐานรากของประเทศ รวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในอนาคต

1.2 หลักการสำคัญของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

นโยบายดังกล่าวจะประสบความสำเร็จได้ ควรประกอบด้วยหลักสำคัญ 4 ประการ คือ

1.2.1 ความพร้อมของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ทั้งความพร้อมของคนและครัวเรือน การควบคุมดูแลตนเองในหมู่บ้านและชุมชนเมือง ประสิทธิภาพในการบริหารจัดการกองทุน สังคมของหมู่บ้านและชุมชนเมืองเอง เช่น กลุ่มออมทรัพย์ ธนาคารหมู่บ้าน กองทุนอาชีพ กองทุน

สวัสดิการ ฯลฯ

1.2.2 การบริการจัดการเงินกองทุนหมุนเวียนหมู่บ้าน ทั้งในส่วนเงินอุดหนุนจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติกับกองทุนทางสังคมของชุมชนและกองทุนที่หน่วยงานราชการจัดตั้งขึ้นเพื่อให้กองทุนดังกล่าวมีการบริหารจัดการให้สอดคล้องและเกื้อกูลกัน

1.2.3 การปฏิรูประบบทางราชการแผ่นดิน ตามแนวทางให้หมู่บ้านเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา โดยส่วนราชการเป็นผู้สนับสนุนในด้านวิชาการและจัดการกองทุน

1.2.4 การติดตามและการประเมินผล โดยมีตัวชี้วัดประสิทธิภาพของกองทุน ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคมและการพึ่งตนเอง เพื่อความโปร่งใสและมีประสิทธิภาพ

1.3 วัตถุประสงค์ในการจัดตั้ง กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีดังนี้

1.3.1 เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง สำหรับการลงทุนเพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้หรือเพิ่มรายได้ การลดรายจ่าย การบรรเทาเหตุฉุกเฉินและจำเป็นเร่งด่วนและสำหรับการนำไปสู่การสร้างกองทุนสวัสดิภาพที่ดีแก่ประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชน

1.3.2 ส่งเสริมท้องถิ่น ชุมชนให้มีความสามารถในการบริหารจัดการกองทุน

1.3.3 เสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตัวเอง โดยการเรียนรู้และริเริ่มความคิดเพื่อแก้ไขปัญหาของตนเอง มีการสร้างศักยภาพของตนเอง และมีการสร้างเศรษฐกิจแบบพอเพียง

1.3.4 เพื่อเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจในระดับฐานรากของประเทศรวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันแก่ชุมชนท้องถิ่นและสังคมโดยรวม

1.3.5 ประชาชนในท้องถิ่น มีศักยภาพ และความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจและสังคม

1.4 ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะใช้นโยบาย หลักการวัตถุประสงค์และระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติดังกล่าว เป็นหลักในการศึกษาค้นคว้า ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้

1.4.1 ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 ประกอบด้วย 2 หมวด ดังนี้

1. หมวด 1 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ โดยมีชื่อย่อว่า กทบ. ประกอบด้วยนายกรัฐมนตรีหรือรองนายกรัฐมนตรีที่นายกรัฐมนตรีมอบหมายเป็นประธาน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเป็นรองประธานคนที่หนึ่ง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง

เป็นรองประธานคนที่สอง รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรีเป็นรองประธานคนที่สาม ผู้อำนวยการสำนักงบประมาณ เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ปลัดกระทรวงมหาดไทย ปลัดกระทรวงพาณิชย์ ปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม ปลัดกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม เลขาธิการรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ผู้อำนวยการธนาคารออมสิน ผู้จัดการธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร และผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งจำนวนไม่เกิน 10 คน เป็นกรรมการ เลขาธิการสำนักนายกรัฐมนตรีเป็นกรรมการ และเลขาธิการ คณะกรรมการ อาจแต่งตั้งกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการจำนวนไม่เกิน 3 คนให้มีที่ปรึกษาคณะกรรมการซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งโดยคำแนะนำของคณะกรรมการจำนวนอย่างน้อย 3 คนแต่ไม่เกิน 7 คน กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ มีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละ 2 ปี และอาจได้รับแต่งตั้งอีกได้ นอกจากการพ้นตำแหน่งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตามวาระแล้วกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิจะพ้นจากตำแหน่งเมื่อตาย ลาออก เป็นบุคคลล้มละลาย คณะรัฐมนตรีมีมติให้พ้นจากตำแหน่งเป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ ได้รับโทษจำคุก โดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก

การประชุมของคณะกรรมการ ต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมด จึงจะเป็นองค์ประชุม การวินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมาก กรรมการคนหนึ่งให้มีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้าคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด คณะกรรมการมีอำนาจและหน้าที่ คือ กำหนดนโยบาย การจัดตั้งและแนวทางการบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง และกองทุน กำหนดแผนการจัดหาเงินทุนกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองและแผนการจัดสรรให้แก่กองทุน จัดทำร่างกฎหมายเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติเสนอต่อคณะรัฐมนตรี กำหนดแผนงาน และออกระเบียบ ข้อบังคับ และประกาศในการจัดตั้งและแนวทางการบริหารงานกองทุน ออกระเบียบเกี่ยวกับการรับเงิน การจ่ายเงิน การเก็บรักษาเงิน จัดหาและจัดสรรผลประโยชน์ของกองทุน ออกระเบียบเกี่ยวกับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและการบริหารกองทุน แต่งตั้งคณะอนุกรรมการ คณะทำงาน เพื่อดำเนินการตามระเบียบนี้ ออกระเบียบ คำสั่ง ประกาศอื่นๆ เพื่อปฏิบัติการตามระเบียบนี้ เพื่อประโยชน์การบริหารงานของสำนักงานอาจมีคำสั่งให้ข้าราชการหรือลูกจ้างของส่วนราชการหรือคณะกรรมการอาจขอให้คณะรัฐมนตรี มีมติให้พนักงานหรือลูกจ้างของรัฐวิสาหกิจหรือหน่วยงานอื่นของรัฐไปช่วยปฏิบัติงานเป็นเจ้าหน้าที่ของสำนักงานได้ โดยถือว่าเป็นการปฏิบัติราชการหรือปฏิบัติงานตามปกติโดยจะให้ไปช่วยปฏิบัติงานเต็มเวลาบางส่วนหรือนอกเวลาก็ได้ อีกทั้งอาจกำหนดค่าตอบแทนให้แก่ผู้ไปช่วยปฏิบัติงานด้วยก็ได้ รายงานผลการดำเนินงาน ปัญหา

และอุปสรรค รวมทั้งฐานะการเงินของกองทุนให้คณะรัฐมนตรีทราบอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง ให้คณะกรรมการที่ปรึกษาและคณะอนุกรรมการที่ได้รับการแต่งตั้งตามระเบียบนี้ ได้เบี่ยงประชุม ค่าตอบแทนตามอัตราที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกาเบี่ยงประชุมและค่าตอบแทนที่ปรึกษา ซึ่งนายกรัฐมนตรีแต่งตั้ง พ.ศ. 2523 และที่แก้ไขเพิ่มเติม โดยเบิกจ่ายจากสำนักเลขาธิการ นายกรัฐมนตรี

2. หมวด 2 สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

2.1 ให้มีสำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

ในสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี

2.2 สำนักงานมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

2.3 ทำหน้าที่เป็นสำนักงานเลขานุการคณะกรรมการ

2.4 ปฏิบัติงานธุรการของคณะกรรมการที่ปรึกษาคณะกรรมการ

และคณะอนุกรรมการ

2.5 ศึกษารวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวกับการดำเนินงาน

ของคณะกรรมการและของกองทุน

2.6 ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้ทราบถึงการจัดตั้งนโยบาย และแนวทางการ

การบริหารกองทุน

2.7 ดำเนินการและประสานงานกับส่วนราชการและองค์กรต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

เพื่อเตรียมความพร้อมในการจัดตั้งกองทุนและแนวทางการบริหารกองทุน

2.8 จัดให้มีหรือสนับสนุนให้มีการประชุมชี้แจง และฝึกอบรมบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับ

การดำเนินงานกองทุน

2.9 พิจารณาเสนอความเห็นต่อคณะกรรมการในการพิจารณา แผนการบริหาร

และจัดการกองทุน

2.10 ให้การสนับสนุน ปรึกษาหารือและข้อเสนอแนะแก่คณะกรรมการเกี่ยวกับ

นโยบายระเบียบ หลักเกณฑ์การดำเนินงานกองทุน

2.11 ดำเนินการหรือมอบหมายให้หน่วยงานอื่นๆ ดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับ

กองทุนและรายงานผลต่อคณะกรรมการดำเนินการในส่วนการบริหารกองทุน

2.12 รายงานผลการปฏิบัติงานประจำปีของสำนักงานเสนอต่อคณะกรรมการ

2.13 ดำเนินการอื่นๆ ตามที่คณะกรรมการมอบหมาย

1.4.2 ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544

โดยที่รัฐบาลมีนโยบายเร่งด่วนในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ สำหรับเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง ใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม อีกทั้งเพื่อให้ท้องถิ่นมีขีดความสามารถในการจัดระบบและบริหารจัดการเงินกองทุนของตนเอง เพื่อสร้างศักยภาพในการสร้างเสริมความแข็งแกร่งด้านสังคมและด้านเศรษฐกิจของประชาชน ในหมู่บ้านและชุมชนเมือง ผู้การพึงพาตนเองอย่างยั่งยืน อันเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจฐานรากของประเทศ รวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในอนาคต

เพื่อให้การดำเนินงานตามนโยบายเร่งด่วนดังกล่าว เป็นไปอย่างรวดเร็วมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลที่ได้แถลงต่อรัฐสภาว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ จึงออกระเบียบไว้ ดังนี้

1) หมวด 2 กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

1.1) ปรัชญาหรือหลักการสำคัญของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ คือ

1.1.1) เสริมสร้างสำนึกความเป็นชุมชนและท้องถิ่น

1.1.2) ชุมชนเป็นผู้กำหนดอนาคต และจัดการหมู่บ้านและชุมชนด้วยคุณค่า

และภูมิปัญญาของตนเอง

1.1.3) เกื้อกูลประโยชน์ต่อ ผู้ด้อยโอกาสในหมู่บ้านและชุมชน

1.1.4) เชื่อมโยงกระบวนการเรียนรู้กันระหว่างชุมชน ราชการ เอกชน และประชาสังคม

1.1.5) กระจายอำนาจให้ท้องถิ่นและพัฒนาประชาธิปไตยพื้นฐาน

1.2) กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ มีวัตถุประสงค์ในการดำเนินการดังนี้

1.2.1) เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง สำหรับการลงทุน เพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้หรือเพิ่มรายได้ การลดรายจ่าย การบรรเทาเหตุฉุกเฉิน และจำเป็นเร่งด่วนและสำหรับการนำไปสู่การสร้างกองทุนสวัสดิภาพที่ดีแก่ประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชน

1.2.2) ส่งเสริมและพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเมือง ให้มีขีดความสามารถในการจัดระบบและบริหารจัดการเงินทุนของตนเอง

1.2.3) เสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ในด้านการเรียนรู้การสร้างและพัฒนาความคิดริเริ่ม เพื่อการแก้ไขปัญหาและเสริมสร้างศักยภาพ และส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในหมู่บ้านและชุมชนเมือง

1.2.4) กระตุ้นเศรษฐกิจในระดับฐานรากของประเทศรวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในอนาคต

1.2.5) เสริมสร้างศักยภาพและความเข้มแข็ง ทั้งทางเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง

1.3) กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ประกอบด้วยเงินและทรัพย์สิน ดังนี้

1.3.1) เงินอุดหนุนที่รัฐบาลจัดสรรให้

1.3.2) เงินหรือทรัพย์สินที่ผู้บริจาคให้

1.3.3) เงินกู้ยืม

1.3.4) ดอกหรือผลประโยชน์ใดๆ ที่เกิดจากกองทุน

1.3.5) เงินหรือทรัพย์สินอื่นๆ ที่กองทุนได้รับโดยไม่มีเงื่อนไขผูกพันหรือภาระติดพันอื่นใด

1.4) ให้คณะกรรมการเปิดบัญชีเงินฝากออมทรัพย์ “กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ” เพื่อสำรองจ่ายและเตรียมจัดสรรให้แก่กองทุนหมู่บ้านและกองทุนชุมชนเมือง ให้ธนาคารโอนเงินจาก “บัญชีกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ” เข้าบัญชีกองทุนหมู่บ้านหรือกองทุนชุมชนเมืองตามคำสั่งจ่ายของคณะกรรมการ

1.5) ให้คณะกรรมการจัดสรรเงินจาก กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ บัญชีละหนึ่งล้านบาทภายในระยะเวลาสามสิบวัน นับแต่วันที่ได้รับแจ้งเป็นหนังสือ จากคณะกรรมการสนับสนุนระดับจังหวัด ในกรณีที่กรรมการไม่สามารถจัดสรรให้เสร็จสิ้นภายในระยะเวลาที่กำหนดให้ขยายระยะเวลาต่อได้อีกไม่เกินสิบห้าวัน

1.6) การอนุมัติ ให้คณะกรรมการกองทุนเริ่มเข้าบริหารจัดการและเบิกจ่ายเงิน จากบัญชีกองทุนหมู่บ้านหรือบัญชีกองทุนชุมชนเมืองให้คณะกรรมการพิจารณาในหลักการดังนี้

1.6.1) ความพร้อมความสนใจและการมีส่วนร่วมของประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง รวมทั้งการแสดงออกอย่างชัดเจน ซึ่งความพร้อมในการเข้าร่วมบริหารจัดการกองทุน

และการดูแลควบคุมตนเอง ในการใช้ประโยชน์จากกองทุนของประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง

1.6.2) ความพร้อมของคณะกรรมการกองทุน ที่ความพร้อมของบุคคล ด้านความรู้และประสบการณ์ ในการบริหารจัดการกองทุนสังคมของหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง เช่น กลุ่มออมทรัพย์ ธนาคารหมู่บ้าน กองทุนอาชีพและกองทุนสวัสดิการ และความพร้อม ในการเข้าบริหารจัดการกองทุน

1.6.3) การบริหารจัดการกองทุนที่สอดคล้องและเกื้อกูลกันในส่วนเงินอุดหนุน จากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติและกองทุนทางสังคมหรือกองทุนที่หน่วยงานราชการ จัดตั้งขึ้น

1.6.4) การมีระบบตรวจสอบ และประเมินผล การดำเนินงานของคณะกรรมการ กองทุนโดยสมาชิกและมีตัวชี้วัดประสิทธิภาพการดำเนินกิจกรรมของกองทุน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมและการพึ่งพาตนเองเพื่อความโปร่งใสและมีประสิทธิภาพสูงสุด เมื่อคณะกรรมการได้อนุมัติ ให้คณะกรรมการกองทุนเริ่มเข้าบริหารจัดการและเบิกจ่ายเงินจากบัญชีกองทุนหมู่บ้านหรือบัญชี กองทุนชุมชนเมืองแล้ว คณะกรรมการย่อมหมดอำนาจในการบริหารจัดการเงินกองทุนและจะเข้า แทรกแซงการบริหารจัดการเงินกองทุนของคณะกรรมการกองทุนมิได้

1.7) คณะกรรมการมีอำนาจระงับการจ่ายเงินจากบัญชีกองทุน หรือให้กองทุนชดใช้ ให้ส่งคืนเงินในกรณีกองทุนเบิกจ่ายไปแล้ว อันเนื่องมาจากมีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าคณะกรรมการ กองทุนไม่ปฏิบัติตามระเบียบหรือข้อบังคับที่คณะกรรมการกำหนด หรือการกระทำอาจก่อให้เกิด ความเสียหายต่อกองทุน

2) หมวด 5 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

2.1) ให้กองทุนแต่ละกองทุนมีคณะกรรมการกองทุนจำนวนสิบห้าคน ประกอบด้วย กรรมการ ซึ่งมาจากการคัดเลือกกันเองโดยสมาชิก ซึ่งกรรมการดังกล่าว เป็นบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถ มีประสบการณ์ และมีความรับผิดชอบ ที่จะบริหารการจัดการกองทุนซึ่งเป็นที่ยอมรับ ของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง และต้องมีคุณสมบัติตามข้อ 2

หลักเกณฑ์และวิธีการในการคัดเลือกกรรมการกองทุนนั้น ให้คณะกรรมการกองทุน ออกข้อบังคับกองทุนตามมติที่ประชุมสมาชิก

2.2) กรรมการกองทุนต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังนี้

2.2.1) เป็นผู้มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านและอาศัยอยู่ในหมู่บ้านติดต่อกันเป็นระยะเวลา ไม่น้อยกว่าสองปี ก่อนวันที่ได้รับคัดเลือกเป็นกรรมการกองทุน

- 2.2.2) เป็นผู้บรรลุนิติภาวะโดยมีอายุ 20 ปีบริบูรณ์
- 2.2.3) ปฏิบัติตนอยู่ในหลักศาสนา มีความรับผิดชอบเสียสละ มีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชนไม่ติดการพนัน ไม่เกี่ยวข้องกับสิ่งเสพติดและไม่มีประวัติเสียทางการเงิน ตลอดจนยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตย
- 2.2.4) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย คนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ
- 2.2.5) ไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท
- 2.2.6) ไม่เคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่ามีความผิดต่อการกำหนดโทษหรือรอการลงโทษในความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่หรือความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน ยกเว้นความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์สินและความผิดฐานบุกรุก
- 2.2.7) ไม่เคยถูกให้ออก ปลดออกหรือไล่ออกจากราชการ องค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หน่วยงานรัฐวิสาหกิจเพราะทุจริตต่อหน้าที่หรือสร้างความเสียหายอย่างร้ายแรงแก่ทางราชการ องค์กรหรือหน่วยงานที่สังกัด
- 2.2.8) ไม่เป็นผู้ไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งที่เสียสิทธิตามมาตรา 68 วรรคสองของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540
- 2.2.9) ไม่เป็นผู้ที่เคยพ้นจากตำแหน่งคณะกรรมการกองทุน
- 2.3) คณะกรรมการกองทุนมีหน้าที่ดังนี้
- 2.3.1) บริหารจัดการกองทุนรวมทั้งตรวจสอบกำกับดูแลจัดสรรผลประโยชน์ของเงินกองทุนเพื่อความสอดคล้องและเกื้อกูลกับกองทุนต่างๆ ที่มีอยู่แล้วในหมู่บ้าน
- 2.3.2) ออกระเบียบข้อบังคับ หลักเกณฑ์หรือวิธีการเกี่ยวกับการบริหารกองทุนที่ไม่ขัดแย้งกับระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด และต้องได้รับความเห็นชอบจากที่ประชุมสมาชิก
- 2.3.3) รับสมาชิกและจัดทำทะเบียนสมาชิก ทั้งที่เป็นกลุ่มองค์กรชุมชนหรือปัจเจกบุคคลในหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง
- 2.3.4) สืบสวนและจัดทำข้อมูลเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ อุตสาหกรรมครัวเรือนและวิสาหกิจชุมชนในเขตท้องที่ หมู่บ้านหรือชุมชนเมืองนั้น ตลอดจนสำรวจและจัดทำข้อมูลดังกล่าวของกองทุนอื่นๆ ที่มีอยู่แล้วในหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง
- 2.3.5) พิจารณาการให้กู้เงินตามระเบียบ หลักเกณฑ์และวิธีการที่กองทุนกำหนด
- 2.3.6) ทำนิติกรรมสัญญาหรือดำเนินการกำหนดเงื่อนไขเกี่ยวกับภาระผูกพันของกองทุน

2.3.7) จัดหรือเรียกประชุมสมาชิกตามที่กำหนดหรือได้ตกลงกันหรือตามที่สมาชิกจำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 5 ของสมาชิกทั้งหมดลงลายมือชื่อทำหนังสือร้องขอและจะต้องดำเนินการให้แล้วเสร็จภายใน 15 วันนับแต่วันที่นับคำร้อง

2.3.8) จัดทำบัญชีและส่งมอบเงินที่ได้รับจากการจัดสรรดอกผล ผลตอบแทน หรือรายได้ที่เกิดขึ้นจากเงินที่ได้รับจากการจัดสรรจากคณะกรรมการ คืนให้แก่กองทุนให้ครบเต็มตามจำนวนที่ได้รับอนุมัติให้เบิกจ่าย ในกรณีที่คณะกรรมการมีหนังสือหรือคำสั่งเป็นที่สุด เนื่องจากคณะกรรมการกองทุนไม่ปฏิบัติตามหรือบริหารจัดการกองทุน ให้เป็นไปตามระเบียบหรือข้อบังคับที่กองทุนกำหนด

2.4) กรรมการกองทุนมีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละ 2 ปี ในกรณีที่กรรมการกองทุนพ้นจากตำแหน่งตามวาระ ให้คณะกรรมการกองทุนประกอบด้วยกรรมการกองทุนทั้งหมดเท่าที่มีอยู่และให้คณะกรรมการกองทุน จัดให้มีการคัดเลือกบุคคลเข้าดำรงตำแหน่งแทนกรรมการกองทุนซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามหลักเกณฑ์และวิธีการกำหนดภายในระยะเวลาสามสิบวัน กรรมการกองทุนซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระ อาจได้รับคัดเลือกอีกได้ แต่จะดำรง ตำแหน่งเกินสองวาระติดต่อกันมิได้

2.5) นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระแล้ว กรรมการกองทุนพ้นจากตำแหน่งเมื่อตาย ลาออก คณะกรรมการกองทุนมีมติให้ออก ด้วยคะแนนเสียงเกินกว่าสองในสามของจำนวนกรรมการกองทุนทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ ที่ประชุมสมาชิกมีมติ ให้ออกด้วยคะแนนเสียงเกินกว่าสองในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมด คณะกรรมการให้ออก เนื่องจากมีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าขาดคุณสมบัติในกรณีที่กรรมการกองทุนพ้นจากตำแหน่งก่อนวาระ คณะกรรมการกองทุนอาจแต่งตั้งบุคคลจากสมาชิกเข้าดำรงตำแหน่งกรรมการกองทุนแทนก็ได้และให้ผู้ที่ได้รับแต่งตั้งแทนอยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของผู้ซึ่งตนแทน

2.6) ให้คณะกรรมการกองทุน เลือกกรรมการด้วยกันเป็นประธานกรรมการกองทุน รองประธานกรรมการกองทุน เภรัญญิกกองทุนและเลขานุการกองทุนการประชุมคณะกรรมการกองทุน ต้องมีกรรมการมาประชุมเกินกึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการกองทุนทั้งหมดที่มีอยู่ในขณะนั้น จึงเป็นองค์ประชุม ถ้าประธานกรรมการกองทุนไม่มาประชุม หรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้รองประธานกรรมการกองทุนทำหน้าที่ประธานที่ประชุม ถ้าประธานกรรมการกองทุน และรองประธานกรรมการกองทุนไม่มาประชุมหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้กรรมการที่มาประชุมเลือกกรรมการคนหนึ่งเป็นประธานในที่ประชุม การวินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุมให้ถือเสียงมาก กรรมการคนหนึ่งให้มีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้าคะแนนเท่ากันให้ประธานในที่ประชุม

ออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาดกรรมการกองทุนผู้ใด มีส่วนได้ส่วนเสียเป็นส่วนตัว
ในเรื่องใด ห้ามมิให้เข้าประชุมในเรื่องนั้น

3) หมวด 6 กองทุนและสมาชิกกองทุน

3.1) กองทุนหมู่บ้านและกองทุนชุมชนเมืองอาจประกอบด้วยเงินและทรัพย์สินดังนี้
เงินที่ได้รับจัดสรรจากคณะกรรมการ เงินหรือทรัพย์สินที่มีผู้บริจาคให้โดยปราศจากภาระผูกพัน
เงินกู้ยืม ดอกหรือผลประโยชน์ที่เกิดจากกองทุน เงินฝากสัจจะและเงินรับฝาก เงินค่าหุ้น
เงินสมทบจากกลุ่มหรือองค์กรสมาชิกและเงินและทรัพย์สินอื่นๆ ตามระเบียบที่กองทุนกำหนด

3.2) สมาชิกกองทุน ประกอบด้วยบุคคลธรรมดาที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านนั้น
และมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามข้อบังคับของกองทุน

การรับสมัครสมาชิกและการขาดจากสมาชิกให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ เงื่อนไข
และวิธีการที่กองทุนกำหนดทั้งนี้ โดยคำนึงถึงความต้องการและการมีส่วนร่วมของประชาชน
ในหมู่บ้านหรือชุมชนเมืองเป็นหลัก

3.3) คณะกรรมการกองทุนสามารถ กำหนดระเบียบเกี่ยวกับการส่งเสริมสนับสนุน
ให้สมาชิกถือหุ้นของกองทุนหรือมีเงินฝากสัจจะไว้ที่กองทุน ในการชำระค่าหุ้น สมาชิกอาจชำระ
เป็นเงิน ทรัพย์สินหรือแรงงานตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กองทุนกำหนด

3.4) ให้มีการประชุมใหญ่สามัญประจำปีผู้ถือหุ้นอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง ภายในกำหนด
ระยะเวลาสิบห้าวัน นับจากวันที่กรรมการกองทุนพ้นจากตำแหน่งตามวาระ เพื่อพิจารณา
ผลการดำเนินงานของคณะกรรมการกองทุนและรับรองคณะกรรมการกองทุนที่ได้รับเลือกใหม่ วิธี
การในการเรียกประชุมให้เป็นไปตามที่กองทุนกำหนด โดยคำนึงถึงจารีตประเพณีของแต่ละหมู่บ้าน
หรือชุมชนเมือง

3.5) นอกจากการประชุมใหญ่สามัญประจำปีแล้ว คณะกรรมการกองทุนอาจเรียก
ประชุมวิสามัญเมื่อใดก็ได้ เมื่อมีเหตุที่ต้องขอมติหรือขอความเห็นชอบจากที่ประชุมสมาชิกตาม
ระเบียบนี้ หรือเมื่อคณะกรรมการกองทุนจะเห็นสมควร

นอกจากนี้ ให้คณะกรรมการกองทุนเรียกประชุมใหญ่วิสามัญ ภายในระยะเวลาสิบห้า
วัน นับตั้งแต่วันที่ได้รับการร้องขอเป็นหนังสือจากสมาชิก ซึ่งเข้าชื่อกันมีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งใน
ห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมด

3.6) ในการประชุมสมาชิกต้องมีสมาชิกมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวน
สมาชิกทั้งหมดจึงจะเป็นองค์ประชุม สมาชิกจะมอบอำนาจเป็นหนังสือให้บุคคลอื่นมาประชุมแทน
ตนเองก็ได้ แต่ผู้รับมอบอำนาจนั้นจะรับมอบอำนาจจากสมาชิกเกินกว่าหนึ่งรายมิได้การประชุม

คราวใดมีสมาชิกมาประชุมไม่ครบองค์ประชุมให้นัดประชุมอีกครั้ง ภายในสิบห้าวันนับตั้งแต่วันนัดประชุมครั้งแรก ในการประชุมครั้งหลังถ้ามิใช่เป็นการประชุมใหญ่สามัญประจำปี เมื่อมีสมาชิกมาประชุมไม่น้อยกว่า หนึ่งในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดก็ให้ถือเป็นองค์ประชุม

3.7) สมาชิกหนึ่งให้มีเสียงหนึ่งในการออกเสียงลงคะแนน ถ้าคะแนนเสียงเท่ากันให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกหนึ่งเสียงเป็นเสียงชี้ขาด การวินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมาก

4) หมวด 7 การกู้ยืมเงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

4.1) สมาชิกตามที่ประสงค์จะขอกู้เงินจากกองทุน ต้องจัดทำคำขอกู้โดยระบุวัตถุประสงค์ในการกู้ยืมเงินอย่างชัดเจน โดยให้ยื่นคำขอกู้ดังกล่าวต่อคณะกรรมการกองทุนให้คณะกรรมการพิจารณาเงินกู้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กองทุนกำหนด

4.2) คณะกรรมการกองทุนมีอำนาจในการอนุมัติเงินกู้รายการหนึ่งไม่เกินจำนวนสองหมื่นบาทในกรณีที่คณะกรรมการกองทุน มีมติเห็นควรอนุมัติเงินกู้รายใดที่เกินกว่าจำนวนที่กำหนดไว้ให้คณะกรรมการกองทุนเรียกประชุมสมาชิก เพื่อให้สมาชิกพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดต่อไป แต่ทั้งนี้การอนุมัติเงินกู้รายการหนึ่งต้องไม่เกินจำนวนห้าหมื่นบาท การอนุมัติเงินกู้ฉุกเฉินให้คณะกรรมการกองทุนพิจารณาตามความเหมาะสมและจำเป็น

4.3) ในกรณีที่คณะกรรมการกองทุนมีมติอนุมัติเงินกู้ยืมตามคำขอทั้งหมดหรือบางส่วน ให้บันทึกในแบบคำขอกู้ยืมเงินพร้อมทั้งส่งสำเนาแบบคำขอกู้ยืมเงินตลอดจนเงื่อนไขและรายละเอียดในการอนุมัติเงินกู้ แจ้งให้ผู้ขอกู้และธนาคารรับทราบโดยเร็ว

ให้คณะกรรมการกองทุนแต่งตั้ง ผู้แทนกรรมการกองทุนอย่างน้อยสองคนเป็นผู้แทนคณะกรรมการกองทุน ในการทำสัญญากู้ยืมเงินกับผู้ขอกู้ที่ได้รับอนุมัติเงินกู้ ให้ผู้ขอกู้ที่ได้รับอนุมัติเงินกู้ เปิดบัญชีออมทรัพย์กับธนาคาร และแจ้งหมายเลขบัญชีออมทรัพย์ให้คณะกรรมการกองทุนรับทราบ การโอนเงินเข้าบัญชีผู้กู้ธนาคารจะเป็นผู้ทำหน้าที่โอนเงินเข้าในบัญชีผู้กู้ที่ผ่าน

การพิจารณาอนุมัติจากคณะกรรมการกองทุน ตามคำสั่งและเงื่อนไขของคณะกรรมการกองทุน

4.4) คณะกรรมการกองทุนอาจเรียกหลักประกันเงินกู้ ไม่ว่าจะส่วนบุคคลหรือทรัพย์สินตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กองทุนกำหนด

4.5) ให้คณะกรรมการกองทุนกำหนดอัตราดอกเบี้ยหรือค่าตอบแทนเงินฝากและเงินกู้เป็นอัตราที่แน่นอนตามความเห็นชอบจากที่ประชุมสมาชิก โดยคำนึงถึงจรรยาบรรณและสภาพเศรษฐกิจและสังคมในหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นหลักและปิดประกาศอัตราดอกเบี้ย

หรือค่าตอบแทนดังกล่าวอย่างเปิดเผย

4.6) การกำหนดระยะเวลาคืนเงินกู้ให้คณะกรรมการกองทุนพิจารณา ตามความเหมาะสมแห่งสัญญาเงินกู้แต่ละราย การชำระคืนเงินต้นพร้อมดอกเบี้ยหรือค่าตอบแทน ให้ผู้ชำระให้แล้วเสร็จสิ้นภายในกำหนดระยะเวลาไม่เกินหนึ่งปี นับแต่วันที่ทำสัญญา

การชำระคืนเงินกู้หรือเงินลงทุนทุกประเภท ผู้กู้หรือผู้ที่นำเงินไปลงทุนจะต้องนำเงิน ไปส่งคืน ณ ธนาคารและนำหลักฐานการส่งชำระคืนเงินกู้หรือเงินลงทุน ไปมอบให้คณะกรรมการ กองทุน เพื่อเป็นหลักฐานในการจัดทำบัญชีหรือดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้อง

4.7) ในกรณีที่ผู้กู้ผิดสัญญาไม่ชำระคืนเงินกู้พร้อมดอกเบี้ยหรือค่าตอบแทน ตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในสัญญากู้ยืมเงิน ให้ผู้กู้เสียเบี้ยปรับตามจำนวนที่ระเบียบหรือข้อบังคับ ที่กองทุนกำหนดไว้อย่างแน่นอน สำหรับจำนวนที่ขาดหรือค้างชำระ เว้นแต่ผู้กู้ได้รับอนุญาตให้ ผ่อนผันการชำระหนี้

คณะกรรมการกองทุนอาจพิจารณายกเลิกหรือปรับลดเบี้ยปรับ ให้แก่ผู้กูรายหนึ่ง รายใดก็ได้เมื่อมีเหตุผลอันสมควร และด้วยความเห็นชอบจากที่ประชุมสมาชิกด้วยเสียงเกินกึ่งหนึ่ง หรือดำเนินการอื่นๆ ตามระเบียบที่กองทุนกำหนด

4.8) ในกรณีที่ผู้กู้มิได้เริ่มดำเนินการตามวัตถุประสงค์ ในการขอกู้ยืมเงินเมื่อมีหลักฐาน อันควรเชื่อได้ว่าผู้กู้นำเงินออกไปใช้ในกรอบวัตถุประสงค์ โดยปราศจากเหตุผลอันสมควรให้ คณะกรรมการกองทุนมีอำนาจ ยกเลิกสัญญาและเรียกคืนเงินกู้พร้อมดอกเบี้ยหรือค่าตอบแทนที่ ค้างชำระคืนเต็มจำนวนได้โดยทันที

ให้คณะกรรมการเรียกประชุมสมาชิกเพื่อลงมติ ให้ผู้กู้ ซึ่งนำเงินกู้ไปใช้ในกรอบ วัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในคำขอกู้ยืมเงิน พ้นจากสมาชิกภาพในระยะเวลาสามสิบวันหลังจากยกเลิก สัญญา (สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี. 2544 : 5-20)

โดยสรุประเบียบเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองมีอยู่ 2 ระเบียบ คือ ระเบียบ สำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 และระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติว่า การจัดตั้งและบริหารกองทุน หมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 ซึ่งเป็นกรอบกว้างๆ ที่รัฐบาลใช้เป็นเครื่องมือ ในการควบคุมกำกับดำเนินการดำเนินกองทุนหมู่บ้าน ทั้งนี้ระเบียบได้เปิดโอกาสให้ชุมชน ได้มีส่วนร่วม ในการบริหารจัดการให้เหมาะสมกับสภาพชุมชนให้มากที่สุด

2. แนวคิดเกี่ยวกับกลุ่มและกองทุน

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการเกิดขึ้นของกลุ่มหรือองค์กรต่างๆ ในสังคมไทย

ได้มีการศึกษาถึงการรวมกันของกลุ่มบุคคลต่างๆ ว่ามีสาเหตุมาจากปัจจัยหรือแรงผลักดันหลายประการ ซึ่งวุฒิสกดิ์ ลากเจริญทรัพย์ (2544 : 65-66) ได้สรุปไว้ ดังนี้คือ

2.1.1 เป็นผลมาจากการที่ภาครัฐไม่สามารถตอบสนองความต้องการหรือไม่มีความสามารถในการแก้ไขปัญหาหรือแก้ไขปัญหาไม่ถูกจุดส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากความอ่อนแอของภาครัฐ ทำให้เกิดข้อจำกัดมากมายในการมองปัญหา ตลอดจนแนวทางในการแก้ไขปัญหา ซึ่งมักมาจากตัวระบบราชการเองที่มีลักษณะเจ้าขุนมูลนายอีกทั้งมีกฎระเบียบและขั้นตอนมากมาย ทำให้เกิดความล่าช้าและไม่คล่องตัวในการทำงาน นอกจากนี้เจ้าหน้าที่ของรัฐก็เป็นส่วนหนึ่งเนื่องจากไม่เข้าใจปัญหาที่แท้จริง หรือบางครั้งก็ไม่อยู่ในฐานะที่จะช่วยแก้ไขปัญหาได้ แรงผลักดันเหล่านี้ทำให้เกิดองค์กรที่ทำงานด้านสงเคราะห์และการพัฒนาในด้านต่างๆ ขึ้น รวมถึงเกิดการรวมตัวกันเพื่อจัดการและแก้ไขปัญหาอันเป็นการรวมกลุ่มของชาวบ้าน เครือข่ายต่างๆ และกลายเป็นทางเลือกใหม่สำหรับงานพัฒนา

2.1.2 เกิดจากความต้องการที่จะช่วยเหลือสังคมของกลุ่มคนต่างๆ ซึ่งจำแนกได้เป็น 3 กลุ่มใหญ่ คือ

1) คนรุ่นใหม่มักเป็นกลุ่มคนที่เติบโตและได้พัฒนาความคิด อุดมการณ์ของการการช่วยเหลือสังคมในรั้วของมหาวิทยาลัยหรือจากประสบการณ์การทำงานกับคนชนบท กลุ่มคนเหล่านี้จะมีความกระตือรือร้นที่จะทำงานเพื่อสังคมและช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส

2) กลุ่มคนที่มีสถานะทางเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งมักรวมตัวกันเพื่อช่วยเหลือในลักษณะการสังคมสงเคราะห์ เช่น การทำงานมูลนิธิหรือสมาคมต่างๆ ที่ทำงานด้านสังคมสงเคราะห์และสาธารณกุศลต่างๆ

3) ผู้ได้รับผลกระทบจากปัญหาที่เกิดขึ้น ทำให้เกิดความต้องการช่วยเหลือปัญหา

ดังนั้น แรงผลักดันที่ทำให้เกิดการรวมตัวกันนั้น จึงมีความแตกต่างกันตามลักษณะของแนวคิดในการทำงาน โดยบางกลุ่มอาจเข้ามาทำงานสาธารณประโยชน์ด้วยแรงผลักดันของศรัทธา ไม่ว่าจะเป็นสำนักทางศาสนา สำนักทางสังคม สำนักของความเป็นกลุ่มที่มีเชื้อชาติหรืออาชีพเดียวกันหรือสำนักท้องถิ่น สำนักบ้านเกิดที่ผลักดันให้เกิดการรวมตัวของคนในระดับท้องถิ่นต่างๆ และเริ่มเป็นกลุ่มที่มีพลังและศักยภาพค่อนข้างสูงที่จะสามารถพัฒนาไปสู่กระบวนการประชาสังคมได้

2.1.3 การที่รัฐบาลเริ่มกระจายอำนาจและยอมรับการรวมกลุ่มขององค์กรต่างๆ มากขึ้นพร้อมกับการเกิดแนวคิด “ประชาสังคม” ขึ้นในระยะไม่กี่ปีที่ผ่านมา ทำให้เกิดการรวมตัวขึ้นอย่างค่อนข้างชัดเจนทั้งในเขตเมืองและชนบท เพื่อร่วมแก้ไขปัญหาหรือดำเนินกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ร่วมกันที่เห็นได้ชัดเจน คือ การเกิดขึ้นของกลุ่มหรือองค์กรใหม่ๆ ที่สนใจในปัญหาสิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นประเด็นที่เกิดขึ้นใหม่ในสังคมไทย

โดยสรุปการรวมตัวของกลุ่มบุคคลต่างๆ นั้นเกิดจากหลายปัจจัย เช่น เกิดจากภาครัฐไม่สามารถตอบสนองความต้องการของกลุ่มบุคคลนั้น เกิดจากความต้องการของชุมชนเอง และเกิดจากแนวคิดประชาสังคม

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้าน

เสรี พงศ์พิศ (2544 : 257-258) ได้สรุปให้ข้อคิดว่า กองทุนหมู่บ้านเป็นชื่อรวม ๆ ซึ่งมีความหมายที่กว้างขวางและลึกซึ้ง “กองทุน” หรือการนำทุนมากองรวมกันไม่ได้หมายถึงเพียงทุนเงิน แต่มีความหมายกว้างไปถึงโภคทรัพย์อื่นๆ เช่น ดิน น้ำ ป่า เขา รวมไปถึงฟ้า อากาศที่ผู้คนต้องพึ่งพาอาศัยและดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกัน รวมไปถึงวัว ควาย ไร่นา ข้าว ผักผลไม้ ผลผลิตและที่สุดคือเงินสดที่มีอยู่ในมือซึ่งเอามากองรวมกันเดือนละครั้งเพื่อให้คนที่มีความต้องการนำไปใช้ กองทุนหมู่บ้านส่วนใหญ่จะใช้เงินเป็นปัจจัย แต่กองทุนหมู่บ้านก็ไม่ใช้กองทุนเงิน เพราะสิ่งที่ทำให้กองทุนหมู่บ้านแตกต่างไปจากสถาบันการเงินอื่นๆ คือ ทุนที่ยิ่งใหญ่ประมาณการเป็นมูลค่าไม่ได้ ทุนที่ว่านี้คือ “ทุนทางสังคม” ทุนทางสังคมคือ ความสัมพันธ์ของผู้คนในหมู่บ้าน สัมพันธ์กันแบบพี่น้องที่ต้องการช่วยเหลือเกื้อกูล ไว้ใจกัน เคารพนับถือให้เกียรติกัน มีความเสมอภาคกันในศักดิ์ศรี มีสิทธิเท่าเทียมกัน ในทรัพยากรที่เป็นส่วนรวม ความสัมพันธ์กับคนและกับป่า ดิน น้ำ ธรรมชาติรอบตัวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ผสมกลมกลืนกลายเป็นเนื้อเดียวกันในความเชื่อประเพณีและวัฒนธรรม

นอกจากนั้น นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2536 : 3) ได้ชี้ให้เห็นว่าสิ่งสำคัญก็คือ “ความพอเพียง” (Self-sufficient) ในการดำรงชีวิตซึ่งเป็นเงื่อนไขพื้นฐานที่ทำให้คนไทยสามารถพึ่งตนเองและดำเนินชีวิตไปได้อย่างมีศักดิ์ศรีภายใต้อำนาจและความมีอิสระในการกำหนดชะตาชีวิตของตนเอง ความสามารถจัดการเพื่อให้ตนเองได้รับการตอบสนองต่อความต้องการต่างๆ รวมทั้งความสามารถจัดการกับปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้ด้วยตัวเอง ซึ่งทั้งหมดนี้ ถือเป็นศักยภาพพื้นฐานที่คนไทยและสังคมไทยมีอยู่แต่เดิม แต่ถูกระทบกระเทือนและบดบังจากปรากฏการณ์วิกฤตเศรษฐกิจจึงก่อให้เกิดปัญหาความอ่อนแอของชนบทรวมทั้งปัญหาอื่น ๆ

โดยสรุปกองทุนหมู่บ้าน หมายถึง การนำทุกสิ่งทุกอย่างของชาวบ้านมาไว้ด้วยกันอาจแสดงออกมาในรูปของความเอื้ออาทร ความเห็นอกเห็นใจ ความช่วยเหลือหรือวัตถุของสิ่งของ เงินทอง ซึ่งเป็นทุนทางสังคมที่ประเมินค่าเป็นเงินทองไม่ได้

3. แนวคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจ

3.1 ความหมายของความพึงพอใจ ความพึงพอใจ ตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า

“Satisfaction” ได้มีผู้ให้ความหมายของความพึงพอใจไว้ ดังนี้

คอร์มิก (Cormick. 1947 : 298) ได้ให้ความหมายของความพึงพอใจไว้ว่าความพึงพอใจ หมายถึง สภาพความต้องการต่างๆ ที่ได้รับการตอบสนอง

มอร์ส (Morse. 1958 : 27) อธิบายว่า ความพึงพอใจ หมายถึง สภาพจิตใจที่ปราศจากความเครียด ทั้งนี้เพราะธรรมชาติของมนุษย์มีความต้องการ ถ้าความต้องการนั้นได้รับการตอบสนองทั้งหมดหรือบางส่วนความเครียดก็จะน้อยลง ความพึงพอใจก็จะเกิดขึ้นและในทางกลับกัน ถ้าความต้องการนั้นไม่ได้รับการตอบสนองความเครียดและความไม่พึงพอใจก็จะเกิดขึ้น

เคนดอลล์ (Kendall. 1969 : 50) กล่าวถึงความพึงพอใจว่าเป็นความรู้สึกรวมๆ ระหว่างความคาดหวังว่าบุคคลที่มีพื้นฐานมาจากประสบการณ์ และความต้องการทางจิตวิทยาของเขาด้วย

เดลเลีย (D’Elia. 1972 : 173) ได้ให้ความหมายของความพึงพอใจว่าเป็นความรู้สึกของบุคคลในด้านความพอใจ หรือเป็นสภาพจิตใจของบุคคลว่าชอบมากชอบน้อยเพียงไร

กูด (Good. 1973 : 320) ได้ให้ความหมายของความพึงพอใจไว้ว่า ความพึงพอใจ หมายถึง สภาพ คุณภาพ หรือระดับความพึงพอใจซึ่งเป็นผลมาจากความสนใจต่างๆ และทัศนคติที่บุคคลมีต่อสิ่งที่ทำอยู่

เดสเลอร์ (Dessler. 1983 : 23) อธิบายเกี่ยวกับความพึงพอใจว่าเป็นระดับความรู้สึกเมื่อความต้องการที่สำคัญของคนเรา เช่น การมีคุณภาพดี มีความมั่นคง มีความสมบูรณ์พูนสุข มีพวกพ้อง มีคนยกย่องต่าง ๆ เหล่านี้ ได้รับการตอบสนองแล้ว

สรุปได้ว่า ความพึงพอใจเป็นสภาพความรู้สึก ความชอบ ไม่ชอบ พอใจหรือไม่พอใจของบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

3.2 ความสำคัญของความพึงพอใจ

ความพึงพอใจเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่ง ที่ช่วยให้งานประสบผลสำเร็จ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ถ้าเป็นงานเกี่ยวกับการให้บริการ นอกจากผู้บริหารจะดำเนินการให้ผู้มาใช้บริการเกิดความพึงพอใจด้วย เพราะความเจริญก้าวหน้าของงานบริการ มีปัจจัยที่สำคัญประการแรกที่เป็นตัวบ่งชี้ก็คือ จำนวนผู้มาใช้บริการ ดังนั้น ผู้บริการที่ชาญฉลาดจึงควรอย่างยิ่งที่ศึกษาให้ลึกซึ้งถึงปัจจัยและองค์ประกอบต่างๆ ที่จะทำให้เกิดความพึงพอใจ ทั้งผู้ปฏิบัติงานและผู้มาใช้บริการ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการบริหารองค์กรให้มีประสิทธิภาพ และเกิดประโยชน์สูงสุด (สาโรช ไสยสมบัติ. 2534 : 15)

3.3 ลักษณะของความพึงพอใจ

ความพึงพอใจในการบริการมีความสำคัญต่อการดำเนินงานบริการ ให้มีความเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งลักษณะทั่วไปดังนี้ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. 2539 : 24-37)

1. ความพึงพอใจเป็นการแสดงออกทางอารมณ์ และความรู้สึกในทางบวกของบุคคล ต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด บุคคลจำเป็นต้องปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมรอบตัว การตอบสนองความต้องการส่วนบุคคลด้วยการโต้ตอบกับบุคคลอื่นและสิ่งต่างๆ ในชีวิตประจำวัน ทำให้แต่ละคนมีประสบการณ์ การรับรู้ เรียนรู้ สิ่งที่จะได้รับตอบสนองแตกต่างกันไป ในสถานการณ์ การบริการก็เช่นเดียวกัน บุคคลรับรู้หลายสิ่งหลายอย่างเกี่ยวกับการบริการ ไม่ว่าจะเป็นประเภทของการบริการ หรือคุณภาพของการบริการ ซึ่งประสบการณ์ที่ได้รับจากการสัมผัสบริการต่าง ๆ หากเป็นตามความต้องการของผู้รับบริการ โดยสามารถทำให้ผู้รับบริการได้รับสิ่งที่คาดหวังก็ย่อมก่อให้เกิดความรู้สึกที่ดีและพึงพอใจ

2. ความพึงพอใจเกิดจากการประเมินความแตกต่าง ระหว่างสิ่งที่คาดหวังกับสิ่งที่ได้รับจริง ในสถานการณ์ บริการก่อนที่ลูกค้าจะมาใช้บริการใดก็ตาม มักจะมีมาตรการบริการนั้นไว้ในใจอยู่ก่อนแล้ว ซึ่งมีแหล่งอ้างอิงมาจากคุณค่าหรือเจตคติที่ยึดถือต่อบริการ ประสบการณ์ดั้งเดิมที่เคยใช้บริการ การบอกเล่าของผู้อื่น การรับทราบข้อมูล การรับประกันบริการจากการโฆษณา การให้คำมั่นสัญญาของผู้ให้บริการเหล่านี้เป็นปัจจัยพื้นฐานที่ผู้รับบริการใช้เปรียบเทียบกับบริการที่ได้รับ ในวงจรของการให้บริการตลอดช่วงเวลาของความจริง สิ่งที่ผู้รับบริการได้รับรู้เกี่ยวกับการบริการก่อนที่ได้รับบริการ คือ คาดหวังในสิ่งคิดว่าควรจะได้รับ (Expectations) นี้ มีอิทธิพลต่อช่วงเวลาของการเผชิญความจริงหรือการพบปะระหว่างผู้ให้บริการเป็นอย่างมาก เพราะผู้รับบริการจะประเมินเปรียบเทียบสิ่งที่ได้รับจริงในกระบวนการบริการที่เกิดขึ้น (Performance) กับสิ่งที่คาดหวังเอาไว้ หากสิ่งที่ได้รับ

เป็นตามคาดหวังถือว่าเป็นการยืนยันที่ถูกต้อง (Confirmation) กับความคาดหวังที่มีผู้รับบริการย่อมเกิดความพึงพอใจต่อการบริการดังกล่าว แต่ถ้าไม่เป็นไปตามที่คาดหวังอาจจะสูงหรือต่ำกว่านับเป็นการยืนยันที่คลาดเคลื่อน (Disconfirmation) ความคาดหวังดังกล่าว ทั้งนี้ช่วงความแตกต่าง (Discrimination) ที่เกิดขึ้นจะชี้ให้เห็นระดับความพึงพอใจหรือไม่พึงพอใจมากน้อยได้ ถ้าข้อยืนยันเบี่ยงเบนไปในทางบวกแสดงถึงความพอใจ ถ้าไปในทางลบแสดงถึงความไม่พอใจ

3.4 ปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจของผู้รับบริการ

ความพึงพอใจผู้รับบริการ เป็นการแสดงออกถึงความรู้สึกในทางบวกของผู้รับบริการต่อการให้บริการ ซึ่งปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจของผู้รับบริการที่สำคัญๆ ดังนี้ (ศิริพร ดันติพลวินัย. 2538 : 5-6)

1. สถานที่บริการ การเข้าถึงการบริการได้สะดวกเมื่อลูกค้ามีความต้องการย่อมก่อให้เกิดความพึงพอใจต่อการบริการ ท่าแเล ที่ตั้งและการกระจาย สถานที่บริการให้ทั่วถึง เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ลูกค้า จึงเป็นเรื่องสำคัญ
2. การส่งเสริมแนะนำการบริการ การพึงพอใจของผู้รับบริการเกิดขึ้นได้จากการได้ยินข้อมูลข่าวสารหรือบุคคลอื่นกล่าวขานถึงคุณภาพของการบริการไปในทางบวก ซึ่งหากตรงกับความเชื่อถือที่มีก็จะมีความรู้สึกดีกับบริการดังกล่าว อันเป็นแรงจูงใจผลักดันให้มีความต้องการบริการตามมาได้
3. ผู้ให้บริการ ผู้ประกอบการบริหารทางการบริการ และผู้ปฏิบัติการล้วนเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญต่อการปฏิบัติงานบริการ ให้ผู้รับบริการเกิดความพึงพอใจทั้งสิ้น ผู้บริหารการบริการที่วางนโยบายการบริการ โดยคำนึงถึงความสำคัญของลูกค้าเป็นหลัก ย่อมสามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้าให้เกิดความพึงพอใจได้ง่ายเช่นเดียวกับผู้ปฏิบัติงานหรือพนักงานบริการที่ตระหนักถึงลูกค้าเป็นสำคัญแสดงพฤติกรรมบริการและสนองบริการที่ลูกค้าต้องการความสนใจเอาใจใส่อย่างเต็มที่ด้วยจิตสำนึกของการบริการ
4. สภาพแวดล้อมของการบริการ สภาพแวดล้อมและบรรยากาศของการบริการ มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจของลูกค้า ลูกค้ามักชื่นชมสภาพแวดล้อมของการบริการเกี่ยวข้องกับ การออกแบบอาคารสถานที่ ความสวยงามของการตกแต่งภายในด้วยเฟอร์นิเจอร์ และการให้สีสรร การจัดแบ่งพื้นที่เป็นสัดส่วนตลอดจนการออกแบบวัสดุ เครื่องใช้งานบริการ เช่น ถูหิ้วใส่ของ กระดาษ จดหมาย ซอง ฉลากสินค้า เป็นต้น

5. ขบวนการบริการ มีวิธีการนำเสนอบริการ ในขบวนการบริการเป็นส่วนสำคัญ ในการสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้า ประสิทธิภาพของการจัดการระบบการบริการ ส่งผลให้ การปฏิบัติงานบริการแก่ลูกค้า มีความคล่องตัวและสนองต่อความต้องการของลูกค้า ได้อย่างถูกต้อง มีคุณภาพ เช่น การนำเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์เข้ามาจัดระบบข้อมูลของการสำรองห้องพักโรงแรม หรือสายการบิน การใช้เครื่องฝาก-ถอนเงินอัตโนมัติ การให้ระบบโทรศัพท์อัตโนมัติในการรับ-โอนสายในการติดต่อองค์การต่าง ๆ เป็นต้น

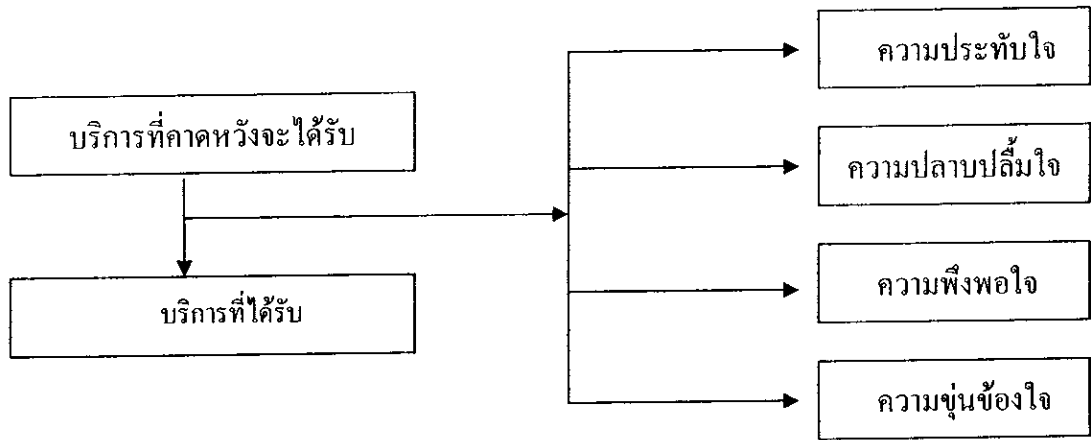
ความพึงพอใจเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา ตามปัจจัยแวดล้อมและสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ความพึงพอใจเป็นความรู้สึกชอบสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่ผันแปรได้ตามปัจจัยแวดล้อมที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับ ความคาดหวังของบุคคลในแต่ละสถานการณ์ ช่วงเวลาหนึ่งบุคคลอาจจะไม่พอใจต่อสิ่งหนึ่ง เพราะ ไม่เป็นไปตามที่คาดหวังไว้ แต่ในช่วงหนึ่ง หากสิ่งคาดหวังไว้ได้รับการตอบสนองอย่างถูกต้อง บุคคลก็สามารถเปลี่ยนความรู้สึกเดิมต่อสิ่งนั้นได้อย่างทันทีทันใด แม้ว่าจะเป็นการรู้สึกที่ตรงกันข้ามก็ตาม นอกจากนี้ ความพึงพอใจเป็นความรู้สึกที่สามารถแสดงออกในระดับมากน้อยได้ขึ้นอยู่กับ ความแตกต่างของการประเมินสิ่งที่ได้รับจริงกับสิ่งที่ได้คาดหวังไว้ ส่วนใหญ่ลูกค้าจะใช้เวลา เป็นมาตรฐานในการเปรียบเทียบความคาดหวังจากบริการต่างๆ

3.5 ระดับความพึงพอใจของผู้รับบริการ

ผู้รับบริการย่อมมีความต้องการและคาดหวังในการไปรับบริการทุกครั้ง เมื่อไปรับบริการได้ ประทับกับสถานการณ์ที่เป็นจริง เปรียบเทียบกับความต้องการก่อนไปรับบริการและแสดงออกมา เป็นระดับความพึงพอใจ ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 2 ระดับ คือ (พิภพ อุคม. 2537 : 61-62)

1. ความพึงพอใจที่ตรงกับความคาดหวัง เป็นการแสดงความรู้สึกยินดีความสุขของ ผู้รับบริการเมื่อได้รับการบริการที่ตรงกับความคาดหวังที่มีอยู่ เช่น ลูกค้าไปรับประทานอาหาร ที่ร้านอาหารมีชื่อแห่งหนึ่ง และไม่ผิดหวังที่อาหารอร่อยและบริการรวดเร็ว หรือลูกค้าเดินทางด้วย รถไฟถึงจุดหมายปลายทางอย่างปลอดภัยตรงตามกำหนดเวลา เป็นต้น

3. ความพึงพอใจที่เกินความคาดหวัง เป็นการแสดงความรู้สึกปลื้มปริ่มหรือประทับใจ ของผู้รับบริการ เมื่อได้รับการบริการเกินความคาดหวังที่มีอยู่ เช่น ลูกค้าเติมน้ำมันรถที่สถานบริการ แห่งหนึ่ง พร้อมกับได้รับการบริการตรวจเครื่องยนต์และเติมลมฟรีหรือลูกค้าไปซื้อของที่ ห้างสรรพสินค้าแห่งหนึ่ง และได้รับรางวัลพิเศษ โดยไม่ได้คาดคิดมาก่อน เพราะเป็นลูกค้าราย ที่กำหนดให้กับรางวัล ซึ่งระดับความพึงพอใจสามารถแสดงให้เห็น ดังแผนภูมิที่ 1

แผนภูมิที่ 1 ระดับความพึงพอใจของผู้รับบริการ (พิภพ อุคม. 2537 : 62)

3.6 ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการให้บริการ

มิลเล็ท (Millet. 1954 : 397-400) ได้กล่าวเกี่ยวกับความพึงพอใจในบริการ (Satisfactory Service) จะพิจารณาว่าบริการนั้นเป็นที่พึงพอใจหรือไม่ โดยวัดจากการให้บริการอย่างเท่าเทียม คือ การบริการที่มีความยุติธรรมโดยมีความเสมอภาค และเสมอหน้า ไม่ว่าจะเป็นใครการให้บริการรวดเร็ว ทันต่อเวลา คือ การให้บริการตามลักษณะความจำเป็นรีบด่วน การให้บริการอย่างเพียงพอ คือ ความต้องการเพียงพอในด้านสถานที่ บุคลากร วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ การให้บริการอย่างต่อเนื่อง จนกว่าจะบรรลุผลและการให้บริการที่มีความก้าวหน้า คือ การพัฒนางานบริการทางด้านปริมาณ และคุณภาพให้มีความเจริญก้าวหน้าไปเรื่อย ๆ

ฟิตซ์เจอร์ลด์ และดูรันท์ (Fitzgerald and Durant. 1980 : 586) ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการบริการสาธารณะ (Public Service Satisfaction) ว่าเป็น การประเมินผลการปฏิบัติงานด้านการให้บริการของหน่วยการปกครองท้องถิ่น โดยมีพื้นฐานเกิดจากการรับรู้ (Perceptions) ถึงการส่งมอบการบริการที่แท้จริงและการประเมินผลนี้ก็มีจะแตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ที่แต่ละบุคคลได้รับเกณฑ์ (Criteria) ที่แต่ละบุคคลตั้งไว้ รวมทั้งการตัดสิน (Judgement) ของบุคคลนั้นด้วยโดยการประเมินผลสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ด้าน คือ ด้านอัตวิสัย (Subjective) ซึ่งเกิดจากการรับรู้ถึงการส่งมอบการบริการ ด้านวัตถุวิสัย (Objective) ซึ่งเกิดจากการได้รับปริมาณและคุณภาพของการบริการ

กัณฑ์ลาซและเรด (Gundlach and Reaid. 1983 : 41) มีความเห็นว่าความพึงพอใจของบุคคล หลังจากการพบปะกับพฤติกรรมบริการ ให้บริการ เป็นระดับความพึงพอใจของบุคคลที่เกิดจากการรับ บริการว่า หลังจากได้รับบริการจากเจ้าหน้าที่ที่สามารถตอบสนองความต้องการหรือแก้ไขปัญหา รวมทั้งลดปัญหาและทำให้เกิดความภูมิใจได้มากน้อยเพียงใด

ประชัย เปี่ยมสมบูรณ์ (2531 : 62) ได้ศึกษาความพึงพอใจของประชาชนในกรุงเทพมหานคร ต่อกระบวนการยุติธรรม : การวิจัยสำรวจปัจจัยและผลกระทบระดับยูนิแวร์เอทและระดับมิลติ แวร์เอท ได้ให้ความหมายความพึงพอใจของประชาชนต่อกระบวนการยุติธรรมว่า เป็นทัศนคติ ทั้งเชิงปฏิฐานและเชิงนิเสธของประชาชนที่มีต่อกระบวนการยุติธรรม

วัลลภ ขายหาต (2532 : 65) ได้ให้ความหมายความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการบริการ หมายถึง ระดับความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการได้รับการบริการ 4 ลักษณะ คือ การให้บริการ อย่างเท่าเทียมกัน การให้บริการอย่างรวดเร็วทันเวลา การให้บริการอย่างต่อเนื่องและการให้บริการ อย่างก้าวหน้า

ฉนิวรรณ ตันไทย (2533 : 66-69) ได้ให้ความหมายความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อ การได้รับบริการในด้านต่าง ๆ ดังนี้ คือ ด้านความสะดวกที่ได้รับ ด้านตัวเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ ด้านคุณภาพของบริการที่ได้รับ ด้านระยะเวลาในการดำเนินการ และด้านข้อมูลที่ได้รับ จากการบริการ

3.7 การวัดความพึงพอใจต่อบริการ

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้นว่า ความพึงพอใจต่อบริการจะเกิดขึ้นได้หรือไม่นั้นจะต้องพิจารณา ถึงลักษณะของการให้บริการองค์กร ประกอบกับระดับความรู้สึกของผู้มารับบริการ ในมิติต่างๆ ของ แต่ละบุคคล ดังนั้นในการวัดความพึงพอใจต่อบริการ อาจจะทำได้หลายวิธีดังต่อไปนี้ (สาโรช ไสยสมบัติ. 2534 : 39)

1. การใช้แบบสอบถาม ซึ่งเป็นวิธีที่นิยมใช้กันอย่างแพร่หลายวิธีหนึ่ง โดยการขอร้อง หรือขอความร่วมมือจากกลุ่มบุคคลที่ต้องการวัด แสดงความคิดเห็นลงในแบบฟอร์มที่กำหนดคำตอบ ไว้ให้เลือกตอบหรือเป็นคำตอบอิสระ โดยคำถามที่ถามอาจจะถามถึงความพึงพอใจด้านต่าง ๆ ที่หน่วยงานกำลังให้บริการอยู่ เช่น ลักษณะของการให้บริการ สถานที่ให้บริการ ระยะเวลา ในการให้บริการ พนักงานที่ให้บริการ เป็นต้น

2. การสัมภาษณ์ เป็นอีกวิธีหนึ่งในการที่ได้ทราบถึงระดับความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ ซึ่งเป็นวิธีการที่ต้องอาศัยเทคนิค และความชำนาญพิเศษของผู้สัมภาษณ์ที่จะจูงใจให้ผู้ถูกสัมภาษณ์

ตอบคำถามให้ตรงกับข้อเท็จจริง การวัดความพึงพอใจโดยวิธีการสัมภาษณ์ นับว่าเป็นวิธีการที่ประหยัด และมีประสิทธิภาพมากอีกวิธีหนึ่ง

3. การสังเกต เป็นอีกวิธีหนึ่งที่จะทำให้ทราบถึงระดับความพึงพอใจของผู้มาใช้บริการ โดยวิธีการสังเกตจากพฤติกรรม ทั้งก่อนมารับบริการ ขณะรอรับบริการและหลังจากการได้รับบริการแล้ว เช่น การสังเกตกิริยา ท่าทาง การพูด สีหน้าและความถี่ของการมาขอรับบริการ

การวัดความพึงพอใจโดยวิธีนี้ผู้วัดจะต้องกระทำอย่างจริงจัง และมีแบบแผนที่แน่นอน จึงจะสามารถประเมินถึงระดับความพึงพอใจของผู้มาใช้บริการได้อย่างถูกต้อง

สรุปได้ว่า การวัดความพึงพอใจต่อการให้บริการนั้น สามารถที่จะทำการวัดได้หลายวิธี ทั้งนี้จะต้องขึ้นอยู่กับความสะดวก ความเหมาะสม ตลอดจนจุดมุ่งหมายหรือเป้าหมายของการวัดด้วย จึงจะส่งผลให้การวัดนั้นมีประสิทธิภาพ เป็นที่น่าเชื่อถือได้

4. บริบทของอำเภออย่างตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์

4.1 สภาพทั่วไปและข้อมูลพื้นฐานของอำเภอ (แผนพัฒนาอำเภออย่างตลาด. 2545 : 15-30)

ที่ตั้งและอาณาเขต

อำเภออย่างตลาด ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของจังหวัดกาฬสินธุ์ ห่างจากศาลากลางจังหวัดกาฬสินธุ์ ประมาณ 16 กิโลเมตร

อาณาเขต

ทิศเหนือ ติดกับอำเภอยุวดี อำเภอนงนุชและอำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์
 ทิศใต้ ติดกับอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม
 ทิศตะวันออก ติดต่อกับอำเภอเมือง กาฬสินธุ์ อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์
 ทิศตะวันตก ติดกับอำเภอเขียงยืน จังหวัดมหาสารคาม

เนื้อที่

อำเภออย่างตลาดมีเนื้อที่ทั้งสิ้น ประมาณ 621.084 ตารางกิโลเมตร (388,177.5 ไร่)
 พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบ ประชากรประกอบอาชีพ ทำนา ทำไร่ และทำสวน

การปกครอง โครงสร้างการบริหาร

ส่วนภูมิภาค	ตำบล	15	ตำบล
	หมู่บ้าน	202	หมู่บ้าน

ส่วนท้องถิ่น เทศบาลตำบล 2 แห่ง
 องค์การบริหารส่วนตำบล 15 แห่ง
 ส่วนราชการและรัฐวิสาหกิจ ส่วนกลาง 1 แห่ง
 ส่วนภูมิภาค 17 แห่ง
 รัฐวิสาหกิจ 5 แห่ง

ประชากร

ประชากรตามสถิติทะเบียนราษฎร (รวมเขตเทศบาล)ทั้งสิ้น 116,858 คน ชาย 57,965 คน
 หญิง 58,893 คน ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนประชากรตามทะเบียนราษฎรในอำเภอยางตลาด

ลำดับที่	ตำบล	หมู่บ้าน	ครัวเรือน	ชาย	หญิง	รวม
1	ยางตลาด	20	1,781	4,313	4,391	8,705
2	บัวบาน	22	3,276	6,737	6,821	13,558
3	หัวนาคำ	19	2,833	6,548	6,669	13,217
4	หัวงิ้ว	12	1,653	3,809	3,885	7,694
5	หนองอโศก	11	1,028	2,275	2,442	4,717
6	คลองขาม	17	2,996	6,383	6,618	13,001
7	อุ่มเม่า	12	1,002	2,376	2,375	4,751
8	คอนสมบурณ์	14	1,835	4,000	4,002	8,002
9	นาเชือก	14	1,546	3,221	3,102	6,323
10	เขาพระนอน	9	1,429	2,923	2,922	5,845
11	อีต้อ	11	1,935	4,566	4,623	9,189
12	เว่อ	11	1,000	2,275	2,263	4,538
13	นาดี	9	1,278	2,847	2,892	5,739
14	โนนสูง	11	1,690	3,835	4,041	7,876
15	หนองคอกแป้น	10	751	1,857	1,847	3,704
	รวม	202	26,033	57,965	58,893	116,858

4.2 สภาพทางเศรษฐกิจ

ข้อมูลด้านการเกษตรกรรม

ทำนา	ประมาณ 225,713 ไร่	ผลผลิตข้าวทั้งปี
ทำไร่	ประมาณ 33,927 ไร่	พืชไร่ที่สำคัญ ได้แก่ มันสำปะหลัง ถั่วลิสง
ทำสวน	ประมาณ 4,635 ไร่	พืชสวนที่สำคัญ ได้แก่ พืชผัก ข้าวโพด มะม่วง

อุตสาหกรรม

โรงงานอุตสาหกรรมที่ได้รับอนุญาตดำเนินการและประกอบและประกอบกิจการ

จำนวน 6 แห่ง ดังนี้

ตำบลอุ่มเม่า	3	แห่ง
ตำบลคอนสมบูรณ์	2	แห่ง
ตำบลหัวจัว	1	แห่ง

4.3 สภาพสังคม

การศึกษา

ตารางที่ 2 ข้อมูลด้านการศึกษา

สถานศึกษาสังกัด	โรงเรียน	ห้องเรียน	ครู	นักเรียน
สำนักงานการประถมศึกษา	65 แห่ง	782	894	16,815
สำนักงานสามัญศึกษา	6 แห่ง	137	247	9,332
สำนักงานการศึกษาเอกชน	1 แห่ง	14	13	260

ระบบการศึกษานอกโรงเรียน

กลุ่มสนใจ	7	กลุ่ม
วิชาชีพระยะสั้น	8	กลุ่ม
ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน	67	แห่ง
ห้องสมุดประชาชน	1	แห่ง
การศึกษา โรงเรียนพระปริยัติตามแผนรวม	4	แห่ง

ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด	21	แห่ง
การศาสนาประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ		
วัด	81	แห่ง (มหานิกาย 55 แห่ง, ธรรมยุติก 26 แห่ง)
สำนักสงฆ์	43	แห่ง
ศาลเจ้า	2	แห่ง
การสาธารณสุข		
โรงพยาบาล	1	แห่ง 90 เตียง
สถานีอนามัย	16	แห่ง
คลินิก	4	แห่ง
ร้านขายยา	3	แห่ง
อาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.)	2,150	คน
อาชญากรรมและยาเสพติด		

ตารางที่ 3 สถิติข้อมูลคดีอาญา

ประเภทคดี	เกิด (คดี)	จับ (คดี)	ผู้ต้องหา (คน)
คดีอุกฉกรรจ์และสะเทือนขวัญ	1	1	1
คดีประทุรร้ายต่อชีวิตและร่างกาย	30	26	30
คดีประทุรร้ายต่อทรัพย์สิน	27	17	26
คดีที่น่าสนใจ	13	5	6
คดีที่รัฐเป็นผู้เสียหาย			
- การพนัน	0	92	288
- ยาเสพติด	0	208	245

ระบบบริการพื้นฐาน ประกอบด้วย

การคมนาคม ถนนส่วนใหญ่จะเป็นถนนลูกรังและมีถนนคอนกรีตเสริมเหล็ก

จำนวน 24 สาย

การประปา ประปาส่วนภูมิภาค 2 แห่ง ที่ตำบลยางตลาดและตำบลหนองฮีเฒ่า

และประปาหมู่บ้าน จำนวน 40 แห่ง

การไปรษณีย์ ที่ทำการไปรษณีย์โทรเลข 1 แห่ง และที่ทำการไปรษณีย์อนุญาต เอกชน 9 แห่ง
โทรศัพท์ โทรศัพท์บริการ จำนวน 456 หมายเลข โทรศัพท์สาธารณะ 40 แห่ง
แรงงาน ประชากรอยู่ในวัยแรงงาน (15 – 45 ปี) จำนวน 91,758 คนหรือร้อยละ 75 ของ
ประชากรทั้งหมด

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย

ที่ดิน การถือครองที่ดิน และการออกเอกสารสิทธิ

1. โฉนดที่ดินจำนวน 46,263 แปลง
2. หนังสือรับรองการทำประโยชน์ (น.ส.3) จำนวน 3,163 แปลง
3. หนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง (น.ส.ล.) จำนวน 400 แปลง

ป่าไม้ พื้นที่ป่าไม้ในเขตอำเภอยางตลาด ประมาณ 96,375 ไร่ (111 ตารางกิโลเมตร)

คิดเป็นร้อยละ 17,87 ของพื้นที่ คือ ป่าสงวนแห่งชาติระแนง

ตารางที่ 4 แหล่งน้ำ

อ่างเก็บน้ำ	พื้นที่ที่ได้รับประโยชน์	จำนวนครอบครัว
หนองหมาจอก	12,000 ไร่	1,805
หนองหญ้าคา	3,800 ไร่	831
บึงอร่าม	2,400 ไร่	1,873
บ้านสา	500 ไร่	317
หนองสองห้อง	400 ไร่	42
หนองแวงสี	300 ไร่	232
หนองกุง	400 ไร่	890
หนองแวงสี	300 ไร่	519

การพัฒนาชุมชน

1. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำนวน 21 ศูนย์
  - 1.1 ผู้ดูแลเด็ก 45 คน
  - 1.2 เด็กเข้ารับการเลี้ยงดูทั้งหมด 874 คน
  - 1.3 คณะกรรมการพัฒนาเด็กเล็ก 22 คณะ รวม 154 คน

2. งานพัฒนาสตรี

2.1 คณะกรรมการพัฒนาสตรี หมู่บ้าน (กพสม.)	1,393 คน
2.2 คณะกรรมการพัฒนาสตรีตำบล (กพสต.)	398 คน
2.3 คณะกรรมการพัฒนาสตรีอำเภอ (กพสอ.)	30 คน
2.4 กลุ่มอาชีพสตรี	279 คน

3. งานพัฒนาเยาวชน

3.1 คณะกรรมการเยาวชนหมู่บ้าน	1,393 คน
3.2 คณะกรรมการพัฒนาสตรีตำบล (กพสต.)	398 คน
3.3 กลุ่มอาชีพเยาวชน	415 คน

4. กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต 13,372 คน

4.1 เงินสะสมของกลุ่ม	3,651,954 บาท
4.2 ศูนย์สาธิตการตลาด ร้านค้าชุมชนจำนวน	10 แห่ง
4.3 ลานค้า ตลาดนัด จำนวน	5 แห่ง
4.4 ยุ้งฉาง ธนาคารข้าว จำนวน	14 แห่ง

5. หมู่บ้านตามโครงการแก้ไขปัญหาคความยากจน (กข.คจ.) 46 หมู่บ้าน

สมาชิก 438 ครั้วเรือน เงินทุนกู้ยืม 12,880,000 บาท

6. การดำเนินงานด้านการแก้ไขปัญหาคความยากจน

โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติของอำเภออย่างตลาด มีการอนุมัติ 4 ครั้ง

ครั้งที่ 1 เมื่อ 25 กรกฎาคม 2544 152 หมู่บ้าน

ครั้งที่ 2 เมื่อ 16 สิงหาคม 2544 2 หมู่บ้าน

ครั้งที่ 3 เมื่อ 27 สิงหาคม 2544 13 หมู่บ้าน

ครั้งที่ 4 เมื่อ พฤศจิกายน 2544 35 หมู่บ้าน

รวม 202 หมู่บ้าน

4.4 ภาพรวมศักยภาพและโอกาสของอำเภอ

แหล่งท่องเที่ยว อำเภออย่างตลาด มีสวนสาธารณะและแหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วย

1. สวนสาธารณะปอแดง ตั้งอยู่ริมบึงอร่าม ซึ่งเป็นอ่างเก็บน้ำของกรมชลประทาน ฝั่งเขตท้องที่บ้านอร่ามมงคล หมู่ที่ 20 ตำบลอย่างตลาด ห่างจากที่ว่าการอำเภอเมืองกาฬสินธุ์ และอำเภออย่างตลาดไปตาม ถนนสาย กาฬสินธุ์-ขอนแก่น ประมาณ 4 กิโลเมตร

2. เขื่อนลำปาว ตั้งอยู่ระหว่างรอยต่อของท้องที่อำเภอเมืองและอำเภอยางตลาด ประกอบด้วยสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ คือ หาดดอกเกด อันลือชื่อ สวนสะออน และอุทยานสัตว์ป่า ลำปาวอยู่ห่างจากอำเภอยางตลาด (ปากทางเข้าเขื่อนลำปาว) ประมาณ 26 กิโลเมตร

3. วัดเขาพระนอน อยู่ในพื้นที่ หมู่ที่ 4 ตำบลเขาพระนอน อำเภอยางตลาด มีพระนอนขนาดใหญ่ ซึ่งชาวอำเภอยางตลาดให้ความเคารพนับถือ

4. โครงการก่อสร้างศาลาแสดงชนิดของสัตว์น้ำจืดและสวนปลา ซึ่งจะก่อสร้างบริเวณหนองหมาจอก ซึ่งเป็นหนองน้ำสาธารณะ อยู่บริเวณหลังที่ว่าการอำเภอยางตลาด ลักษณะเป็นอาคาร แสดงพันธุ์สัตว์น้ำจืด และศาลากลางน้ำแสดงตัวอย่างของสัตว์น้ำจืด บ่อขยายพันธุ์ปลา และบ่ออนุบาล ใช้งบประมาณ 30 ล้านบาท

หมู่บ้านที่มีการผลิตสินค้าพื้นเมือง ซึ่งอำเภอได้จัดตั้งศูนย์ข้อมูลข่าวสารอำเภอในระบบอินเทอร์เน็ต เป็นเว็บไซต์ของอำเภอยางตลาด จัดระบบส่งข่าวผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (E-mail) เชื่อมโยงโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ดังนี้ (www. Yangtalat. com.)

1. ตำบลยางตลาด ไก่ย่าง ไข่ไอโอดีน ปลานิล
2. ตำบลหัววัว ผลิตภัณฑ์แปรรูปจากผ้า ตัดเย็บกระเป๋า ข้าวหอมมะลิ
3. ตำบลบัวบาน กุ้งก้ามกราม ทอเสื่อกก หน่อไม้ฝรั่ง
4. ตำบลครองขาม ทอผ้า ทอเสื่อกก ปลานิล
5. ตำบลเว่อข้าวหลาม มันสำปะหลัง
6. ตำบลหนองอีเต่า ผลิตภัณฑ์จากผ้า ที่นอน หมอนจิต ข้าวหอมมะลิ
7. ตำบลเขาพระนอน กุ้งก้ามกราม มันสำปะหลัง
8. ตำบลหนองดอกแป้น ผลิตภัณฑ์จากผ้า หมอนจิต
9. ตำบลอุ่มเม่า พืชผักต่างๆ กลุ่มอาชีพทำขนม
10. ตำบลดี ทอผ้าด้วยกี่กระตุก มะม่วงนอกฤดูคุณภาพ
11. ตำบลหัวนาคำ ตัดเย็บเสื้อผ้า มะพร้าวแก้ว ข้าวเกรียบกุ้ง ข้าวเกรียบฝัก ชมพู่
12. ตำบลคอนสมบูรณ์ แปรรูปอาหาร เช่น ขนม ขนมนางเล็ด ข้าวเกรียบกุ้ง
13. ตำบลโนนสูง กลุ่มอาชีพเพาะเห็ด เห็ดบด ชมพู่
14. ตำบลอิตื้อ กลุ่มอาชีพเพาะเห็ด เห็ดบด เห็ดขอนแก่น
15. ตำบลนาเชือก กลุ่มอาชีพกะหรี่ปั๊ปลไม้

4.5 การวิเคราะห์และการจัดลำดับความสำคัญของปัญหา

อำเภอขามเฒ่า ได้รวบรวมข้อมูลจากแนวทางการพัฒนาจังหวัด ข้อมูลเพื่อการพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอและข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน แล้วนำข้อมูลที่รวบรวมได้มาจัดระบบและวิเคราะห์ กำหนด ประเด็นปัญหา โดยจัดแบ่งกลุ่มปัญหาคือ กลุ่มปัญหาโครงสร้างพื้นฐาน กลุ่มปัญหาผลผลิต รายได้ และการมีงานทำ กลุ่มปัญหาสาธารณสุขและการการอนามัย กลุ่มปัญหาความรู้ การศึกษาและวัฒนธรรม กลุ่มปัญหาแหล่งน้ำและกลุ่มปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ทั้งนี้ ได้พิจารณาและสามารถเรียงลำดับความสำคัญของปัญหาโดยใช้หลักเกณฑ์พิจารณา คือ ขนาดของกลุ่มคนและพื้นที่ที่ถูกระทบจากปัญหา ความร้ายแรงและความเร่งด่วนของปัญหา ความเสียหายที่จะเกิดจากปัญหาในแง่การพัฒนาในอนาคต การยอมรับปัญหาร่วมกัน เป็นต้น

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ธาดา กิจชัย (2534 : บทคัดย่อ) ศึกษาการดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านขามเปี้ย ตำบลคูทอง อำเภอเชียงยืน จังหวัดมหาสารคาม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต การมีส่วนร่วมของสมาชิก ในกิจกรรมกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต และศึกษาผลการดำเนินงานที่สมาชิกได้รับจากกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความก้าวหน้าของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต คือ คณะกรรมการต้องมีความเป็นประชาธิปไตยมีความเสียสละและรับผิดชอบ ซื่อสัตย์ มีความคิดริเริ่มกล้าแสดงความคิดเห็น และสมาชิกกลุ่มต้องมีส่วนร่วมในการกำหนดระเบียบข้อบังคับของกลุ่มรวมทั้งมีส่วนร่วมในการดำเนินงานทุกขั้นตอน

กระทรวงมหาดไทย (2536 : 16-17) ได้ติดตามผลงานตาม โครงการแก้ไขปัญหาคาความยากจนระดับครัวเรือนโดยดำเนินงานในปี 2536 พบว่า

1. การอนุมัติงบประมาณในจังหวัดลำปาง ทำให้มีผลกระทบต่อการทำงานกิจกรรมของครัวเรือนยากจน
2. การเบิกจ่ายเงินให้แก่กรรมการหมู่บ้านโดยจ่ายเป็นเช็ค ไม่สะดวกเนื่องจากบางท้องที่ไม่มีธนาคารและกรรมการหมู่บ้าน ไม่เคยชิน
3. ครัวเรือนที่ยากจนที่มีรายได้ต่ำกว่า 5,000 บาท /คน /ปี บางหมู่บ้านมีน้อยมาก ทำให้ต้องคัดเลือกครัวเรือนที่มีรายได้สูงกว่า 5,000 บาท แทน

4. คริวเรือนที่มีรายได้ต่ำกว่า 5,000 บาท / คน / ปี บางรายไม่กล้าขี้อืมเงินทุนและบางราย กรรมการหมู่บ้าน กรรมการสภาตำบลความไว้วางใจ ไม่กล้าให้ขี้อืมเงิน ทำให้บางหมู่บ้านมีเงินทุน เหลือจ่าย

5. เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องและกรรมการหมู่บ้านยังไม่เข้าใจวิธีการเบิกจ่ายเงินเท่าที่ควร อย่งไร ก็ตามหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ดำเนินการแก้ไขปัญหามาบ้างแล้ว โดยจังหวัด ศูนย์ช่วยเหลือ ทางวิชาการพัฒนาชุมชนเขต และกรมพัฒนาชุมชนและให้นักวิชาการออกไปติดตามให้ การสนับสนุนทางด้านวิชาการแก่องค์กร ผู้นำท้องถิ่นและเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง รวมทั้งออกติดตาม ผลการดำเนินงานของคริวเรือนยากจนที่ได้ขี้อืมเงินทุนไปประกอบอาชีพร่วมกับกรรมการหมู่บ้าน กรรมการสภาตำบลและคณะทำงานสนับสนุนการปฏิบัติการพัฒนาชุมชนระดับตำบล

ข้อสังเกต จากการรายงานผลการดำเนินงานดังกล่าว ประจำปี 2536 ซึ่งเป็นช่วงระยะเวลา เริ่มต้น พบว่า ยังมีเงินทุนเหลือจ่ายที่ยังไม่ได้ขี้อืมอีกเป็นจำนวนมาก ทั้งนี้เนื่องจาก

1. การอนุมัติงบประมาณให้จังหวัดล่าช้า ทำให้การจ่ายเงินของคริวเรือนยากจนล่าช้า ตามไปด้วย ประกอบกับบางท้องที่ คริวเรือนยังไม่มีความพร้อมเนื่องจากต้องประกอบอาชีพหลัก ทำให้ไม่สามารถขี้อืมเงินทุนไปประกอบอาชีพเสริมได้

2. คริวเรือนยากจน กรรมการหมู่บ้าน กรรมการสภาตำบล และเจ้าหน้าที่บางส่วนยังไม่เข้าใจ วิธีการปฏิบัติที่ชัดเจน และระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการบริหารและใช้จ่ายเงิน โครงการแก้ไข ปัญหาความยากจน พ.ศ. 2536 บางข้อถือปฏิบัติยาก เช่น ข้อ 6 การจ่ายเช็คหรือการโอนเงินเข้า บัญชีเงินฝากของกรรมการหมู่บ้าน ข้อ 21 การจ่ายเงินให้กับคริวเรือนโดยจ่ายเป็นเช็ค ฯลฯ ทำให้ กรรมการหมู่บ้าน กรรมการสภาตำบล ไม่กล้าที่จะอนุมัติเงินขี้อืมให้แก่คริวเรือนที่ยากจนหรือคริวเรือน ยากจนไม่เข้าร่วมโครงการ เนื่องจากกลัวความยุ่งยากที่จะเกิดขึ้น

กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย (2539 : 7-15) ได้สรุปผลดำเนินงานกองทุน เพื่อแก้ไขปัญหาค่าความยากจนของชาวชนบทตามนโยบายกระจายรายได้และความเจริญไปสู่ชนบท รวมทั้งยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน พบว่า การยกระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของ ประชาชนทั้งหมู่บ้านในแง่ของการยกระดับรายได้ของคริวเรือนยากจน การศึกษา การบริหาร โครงการ ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานตามโครงการจะเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม เจ้าหน้าที่และผู้นำท้องถิ่นและมีการประเมินผลทุกปีตลอดระยะเวลาดำเนินการ

สมจิตร กาหวงศ์ (2540 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความพึงพอใจของผู้ป่วยนอกโรงพยาบาล มุกดาหาร พบว่า อาชีพที่แตกต่างกันมีความพึงพอใจต่างกัน โดยผู้ที่ไม่ได้ประกอบอาชีพจะมี

ความพึงพอใจสูงกว่าผู้ที่มีอาชีพ

พลเดช ปิ่นประทีป (2544 : 1-3) กล่าวถึงผลการสำรวจกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ผ่านงานวิจัยหลายฉบับ เช่น “สุวรรณ รัฐกุล” เจ้าหน้าที่ฝ่ายเศรษฐกิจในประเทศสาขานโยบายการเงิน ธนาคารแห่งประเทศไทย (ธปท.) โดยสำรวจในช่วงเดือนพฤศจิกายน-ธันวาคม 2544 จากการสำรวจ พบว่า เงินกู้ที่เบิกจ่ายไปแล้วนี้ได้นำไปใช้กลุ่มขยายกิจการคิดเป็น 42% ของเงินที่เบิกจ่ายทั่วประเทศ คือ นำไปใช้ในการลงทุนขยายกิจกรรมการผลิตที่มีอยู่เดิม กลุ่มลงทุนใหม่ 25% ของเงินกองทุน ที่เบิกจ่ายไปถูกนำไปใช้ในการสร้างงานหรืออาชีพใหม่รวม 2 กลุ่มนี้ คิดเป็น 67 % ของทั้งหมด และนำไปใช้ทดแทนแหล่งเงินกู้อื่น 33% สำหรับเงินกู้เพื่อการลงทุนเหล่านี้ถูกนำไปใช้ในภาคเกษตรกรรม 61.2 % นำไปเป็นทุนเพื่อการค้าขาย 19% และอีก 13 % ถูกนำไปลงทุนในบริการอื่นๆ เช่น ร้านอาหาร รับผิดชอบและอื่นๆ นอกจากนี้ได้มีข้อเสนอแนะว่าหากจะให้การดำเนินงาน เพื่อให้เกิดผลกระทบทางสังคมตามปรัชญาและหลักการสำคัญของนโยบายในระยะยาวควรต้องมีการศึกษา ความเหมาะสมอย่างแท้จริงในการจัดสรรเงินทุนให้หมู่บ้านในระดับที่เหมาะสมและความพร้อม ในการบริหารกองทุนหมู่บ้าน โดยเฉพาะประเด็นเพื่อให้กองทุนหมู่บ้านดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพและเพื่อให้กองทุนหมู่บ้านประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ควรมี การประชาสัมพันธ์ คู่มืออย่างต่อเนื่อง และมีการติดตามผลการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอ

รัชชัย กลีบมะลิ (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลการดำเนินงานโครงการแก้ไขปัญหา ความยากจน (กข.คจ.) เฉพาะในพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการศึกษาพบว่า กองทุน กข.คจ. ประจำ หมู่บ้านเป็นปัจจัยสำคัญที่มีความจำเป็นและมีศักยภาพในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของสมาชิกครัวเรือนยากจนเป้าหมายกองทุน กข.คจ. ประจำหมู่บ้านเป็นปัจจัยสำคัญที่มีศักยภาพในการพัฒนาหมู่บ้านให้สามารถพึ่งตนเองได้ในระยะยาวและกองทุน กข.คจ. ในหมู่บ้านสามารถตอบสนอง ความต้องการขั้นพื้นฐานของสมาชิกและสามารถบรรลุถึงคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของสมาชิกครัวเรือนยากจนได้

สุรพล เสาร์ม และคณะ (2544 : บทคัดย่อ) ศึกษาการติดตามส่งเสริมการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ จำนวน 5 หมู่บ้านใน 5 อำเภอ ในจังหวัดมหาสารคาม ผลการศึกษาพบว่า ทุกชุมชนมีการยกย่องคนที่ทำความดี สมาชิกในชุมชนมีการช่วยเหลือซึ่งกัน และกัน ประชาชนเข้าใจระยะเวลาการใช้หนี้คืนและรายละเอียดทั่วไปๆ ดี แต่ต้องยืดเวลา

ในการใช้หนี้ออกไป ขาดผู้นำในการส่งเสริมอาชีพที่สามารถสร้างรายได้ และขาดการจัดการทางการตลาด

จิราภรณ์ นนทะลี (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษารูปแบบการบริหารและจัดการกองทุนหมู่บ้าน และธนาคารประชาชน อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม พบว่า ผลจากการสัมภาษณ์ ประชาชนหมู่บ้านคอนเวียงจันทร์ หมู่ที่ 8 จำนวน 20 ราย ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์จากเพศชาย จำนวน 9 คน เพศหญิง จำนวน 11 คน ประชาชนส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 41-45 ปี ทราบเรื่องกองทุนหมู่บ้านจากสื่อมวลชนประเภทวิทยุโทรทัศน์ มีทัศนคติที่ดีต่อโครงการกองทุนหมู่บ้านที่เป็นสิ่งสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนมีความสามัคคีและกระตือรือร้นในการคิดรูปแบบการบริหารจัดการเงิน เพื่อมิให้สูญหาย และคิดว่าเงินจำนวนนี้จะสามารถสร้างอาชีพให้เกิดรายได้แก่ประชาชนได้ จุดด้อยของโครงการประชาชนส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่าระเบียบข้อบังคับนี้ ส่วนกลางเป็นผู้กำหนดทำให้ชำระคืนทั้งต้นและดอกเบี้ยใน 1 ปี ชาวบ้านมีความเดือดร้อนในข้อบังคับนี้ การบริหารจัดการให้มีประสิทธิผลส่วนใหญ่ต้องการระยะเวลาในการใช้หนี้ 2-5 ปี ด้านกลุ่มผู้บริหารส่วนใหญ่จะไว้ใจให้คนมีประสบการณ์ในการปกครองเป็นผู้ใหญ่บ้าน กรรมการหมู่บ้าน หรือผู้มีความรู้เป็นผู้บริหารเงินกองทุน สำหรับข้อเสนอแนะต่อรัฐบาลในโครงการกองทุนหมู่บ้านรัฐบาลควรกำหนดนโยบายวางแผนคิดตามผลอย่างต่อเนืองเพื่อจะได้ทราบปัญหา แนวทางแก้ไข ที่สำคัญควรมีวิทยากร หรือผู้ที่มีความรู้ในการบริหารจัดการคอยแนะนำหรือชี้ช่องทางให้คณะกรรมการในด้านการผลิต การกำหนดให้ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องจัดหาวิทยากรหรือผู้ที่มีความรู้ในการส่งเสริมอาชีพให้ประชาชนตามสภาพแวดล้อมและความเป็นไปได้ของท้องถิ่นรวมไปถึงการจัดตลาดสำหรับรองรับผลผลิตของประชาชนจะดียิ่ง

วราวุธ สาระกุล (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษารูปแบบการบริหารและจัดการกองทุนหมู่บ้าน และธนาคารประชาชน อำเภอเชียงยืน จังหวัดมหาสารคาม ได้สรุปปัญหาการดำเนินงาน และข้อเสนอแนะ พบว่า จุดเด่นที่พบจากการติดตามกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง คือ ความรู้สึกที่ดี และดีใจที่ได้รับเงินกองทุนหมู่บ้าน 1 ล้านบาท ความกระตือรือร้นของชาวบ้านในการคิดโครงการสร้างงานและสร้างอาชีพทั้งที่เป็นแบบครอบครัวและแบบเป็นกลุ่ม ความรู้สึกที่อบอุ่นใจที่มีเงินสำรองเป็นทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านตลอดชีวิต เป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจให้ชาวบ้านมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีความสามัคคีระหว่างสมาชิกในกลุ่มอาชีพ สำหรับจุดด้อย คือ ระยะเวลาในการกู้ยืมเพียง 1 ปี

สิ้นเกินไปต้องการ 2-5 ปี เพื่อสร้างผลผลิตให้สามารถใช้หนี้ได้ในหมู่บ้านมีตำแหน่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้านอยู่แล้วมักจะได้รับการคัดเลือกเป็นประธานกองทุนด้วย ชาวบ้านเกรงว่าจะมีกลุ่มอิทธิพลเกิดขึ้น ชาวบ้านขาดความรู้ทางการจัดการทางการตลาด ชาวบ้านขาดการรวมกลุ่มในการทำกิจกรรม /โครงการ ทำให้เกิดพลังขับเคลื่อนงานหรือกิจกรรมได้ไม่ดีเท่าที่ควร ส่วนข้อเสนอแนะคือ รัฐบาล รัฐบาลรับทราบปัญหาและอุปสรรคในการดำเนิน โครงการหรือกิจกรรมของชาวบ้านแล้วควรกำหนดแนวทางในการแก้ปัญหา เช่น ตั้งทีมสำรวจและติดตามผล เปลี่ยนแปลงระเบียบหรือข้อบังคับที่มีผลให้ประชาชนเกิดปัญหาในการทำงาน โดยศึกษาแนวทางอย่างรอบคอบ ควรกำหนดระยะเวลาติดตามผลอย่างต่อเนื่องเป็นระยะๆ เช่น ทุก 1 ปีหรือทุกๆ 2-4 ปี เพื่อจะได้ทราบสาเหตุของปัญหาที่ชัดเจน และความเปลี่ยนแปลงของชุมชนว่ามีความเข้มแข็งขึ้นหรือไม่อย่างไร ควรมีการประชาสัมพันธ์ เรื่องกองทุนหมู่บ้านผ่านสื่อต่างๆ อย่างสม่ำเสมอเกี่ยวกับเรื่องอาชีพ การสร้างรายได้ หลักการตลาด การตั้งองค์กรชุมชนของหมู่บ้านต่างๆ เพื่อเป็นตัวอย่างแก่หมู่บ้านอื่นๆ ต่อไป ควรมอบหมายให้ จังหวัดมีวิทยากรหลักด้านการส่งเสริมอาชีพโดยวิทยากรควรมีความรู้ความสามารถเฉพาะทาง และสามารถสร้างอาชีพที่เหมาะสมกับหมู่บ้านและเพิ่มรายได้ให้แก่ชุมชน ในส่วนขององค์กรที่เกี่ยวข้อง (จังหวัด อำเภอ พัฒนาการจังหวัด และอำเภอ) ควรเป็นผู้สอดคล้องดูแลรวมถึงเข้าไปส่งเสริม และสนับสนุนเกี่ยวกับการบริหารจัดการกองทุนอีกทั้งต้องมีข้อมูลความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับการบริหารจัดการกองทุนของทุกหมู่บ้านทุกๆ 6 เดือน และควรประมวลปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับกองทุนนำเสนอไปยังรัฐบาลทุกๆ 6 เดือน สำหรับคณะกรรมการบริหารกองทุนหมู่บ้านควรปฏิบัติหน้าที่โดยความสุจริต จริงใจ เต็มใจและต้องยอมรับฟังมติของที่ประชุมสมาชิกกองทุน มีความยุติธรรมในทุกๆ เรื่องที่เป็นผลประโยชน์ส่วนรวม ควรเป็นผู้เสียสละกำลังกาย สติปัญญา ในการพัฒนากองทุนหมู่บ้าน ต้องเป็นผู้นำพาชุมชนให้มีความเข้มแข็งสร้างความเชื่อมั่นให้สมาชิก และชาวบ้านได้ ในส่วนของสมาชิกและชาวบ้าน เองก็ต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบกองทุนของหมู่บ้านที่กำหนดอย่างเคร่งครัด ควรนำเงินกู้ยืมไปพัฒนาอาชีพและสร้างรายได้ให้กับครอบครัวอย่างจริงจัง และให้ความร่วมมือในการปฏิบัติภารกิจสร้างความรักสามัคคีในชุมชน ตระหนักอยู่เสมอว่าเงินกองทุนหมู่บ้านเป็นของเราที่ต้องช่วยกันรักษาและพัฒนาให้เจริญเพื่อลูกหลานในอนาคต

วันเพ็ญ สุโพธิ์ (2545 : บทคัดย่อ) ได้ประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษากองทุนชุมชนดงบ่อ หมู่ที่ 10 ตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า ชุมชนบ้านดงบ่อ มีกระบวนการดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์ 5 ข้อ คือ ด้านการเกิดหมู่บ้านขึ้นในชุมชน (ค่าเฉลี่ย 2.28) ด้านความสามารถในการบริหารกองทุนของชุมชน (ค่าเฉลี่ย 2.75)

ด้านการเรียนรู้เพื่อการพึ่งตนเอง (ค่าเฉลี่ย 2.00) ด้านการกระตุ้นสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจ และสังคม (ค่าเฉลี่ย 2.00) และด้านศักยภาพและความเข้มแข็งของชุมชน (ค่าเฉลี่ย 2.20) เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้อยู่ในระดับปานกลาง แสดงให้เห็นว่า กระบวนการดำเนินงานกองทุนชุมชนดงบ่อบรรลุปเป้าหมายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติในระดับปานกลาง ส่วนปัจจัยที่ส่งเสริมการบรรลุเป้าหมาย คือ สมาชิกในชุมชนมีอาชีพเลี้ยงครอบครัวได้ มีผู้นำที่มีคุณธรรม สมาชิกเข้าใจหลักการสำคัญของกองทุนหมู่บ้าน สำหรับปัจจัยที่ขัดขวางการบรรลุเป้าหมาย คือ ความไม่เข้าใจหลักการสำคัญของกองทุนของสมาชิก สมาชิกนำเงินไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ และล้มเหลวในการดำเนินโครงการ และตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนตามทัศนะของประชาชน พบว่า คนในชุมชนมีความสามัคคีเสียสละเอื้อเฟื้อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีอาชีพสามารถเลี้ยงครอบครัวได้ มีผู้นำที่ซื่อสัตย์มีวิสัยทัศน์ มีสาธารณูปโภคครบครัน

ไพฑูย์ วัฒนศิริธรรม (2545 : 1-2) ได้กล่าวถึงกองทุนหมู่บ้านที่ได้ดำเนินงานครบ 1 ปี ในก้าวต่อไปของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองไว้ว่า 1 กว่าปีของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ได้ผ่านพ้นไปแล้วถือได้ว่าประสบความสำเร็จในระดับหนึ่งประการแรกได้ทำให้มีเงินเข้าไปหมุนเวียนที่หมู่บ้านและชุมชนทั่วประเทศประมาณ 60,000 ล้านบาท ประการที่สองทำให้หมู่บ้านและชุมชนเมืองทั่วประเทศมีทรัพยากรเงินทุนเข้าไปอยู่ในความดูแลถือว่าการกระจายทรัพยากรพร้อมทั้งอำนาจบริการให้แก่ชุมชนฐานรากสามารถจะเป็นการเปลี่ยนแปลงและเป็นการพัฒนาที่ยิ่งใหญ่ ประการที่สาม ได้พัฒนาระบบการอำนวยความสะดวกและติดตามดูแลผ่านธนาคารออมสินและธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์เกษตร โดยรวมแล้วถือว่าเป็นความสำเร็จที่น่าพึงพอใจพอสมควร ประเด็นสำคัญจะก้าวไปข้างหน้าอย่างไรจึงจะทำให้ศักยภาพที่มีอยู่มากมาย และหลากหลายของหมู่บ้านของชุมชนของท้องถิ่นและของภาคีการพัฒนาต่างๆ ได้รับการกระตุ้นส่งเสริมสนับสนุนให้เจริญเข้มแข็งมากขึ้นอย่างเต็มที่และต่อเนื่อง สมควรสนับสนุนให้มีการศึกษาวิจัยอย่างเป็นกิจจะลักษณะแล้วนำผลการศึกษาวิจัยมาพิจารณาและระดมความคิดเห็นร่วมกันในเวทีต่างๆ อาจคำนึงประเด็นทางเลือกเพื่อประกอบการพิจารณาดังนี้

1. การจัดระบบตนเองของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง รวมถึงการจัดระบบหรือดำเนินการให้กองทุนสามารถสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ และยั่งยืนมากขึ้น เช่น การเพิ่มมิติการออมทรัพย์เข้าไปในกิจกรรมของกองทุนให้ชัดเจนและหนักแน่นมากขึ้น การดูแลให้การใช้จ่ายเงินกู้เป็นไปอย่างเหมาะสมและเกิดประโยชน์อย่างแท้จริงยั่งยืนแก่ผู้กู้มากขึ้น การเพิ่มระบบสวัสดิการเข้าไปเป็นส่วนสำคัญของการดำเนินงานกองทุนฯ การพัฒนา

ระบบการบริหารจัดการร่วมกันของสมาชิกให้มีความเปิดเผย โปร่งใส เป็นธรรมมีคุณภาพ มีประสิทธิภาพ ประหยัดรวมทั้งเพิ่มพูนคุณค่าและทุนทางสังคมได้มากยิ่งขึ้นเป็นต้น

2. การพัฒนาเครือข่ายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่อยู่ใกล้เคียงกัน ควรพัฒนาเป็นระบบเครือข่ายเพื่อความร่วมมือช่วยเหลือเกื้อกูลศึกษาเรียนรู้ซึ่งกันและกัน เพื่อประโยชน์สร้างสรรค์ร่วมกัน

3. การพัฒนาระบบสนับสนุนผ่านสถาบันการเงินของรัฐได้แก่การค้นหาวิธีการที่จะทำให้ระบบสนับสนุนผ่านสถาบันการเงินของรัฐมีประสิทธิภาพและมูลค่าเพิ่มที่ดีที่สุด นอกจากมูลค่าเพิ่มซึ่งเป็นเรื่องของผลประโยชน์ที่มีค่าเป็นเงินได้แล้ว สถาบันการเงินของรัฐเป็นผู้จัดระบบสนับสนุนจะสามารถจัดให้มี “คุณค่าเพิ่ม” รวมถึงการสร้างเสริมระบบคุณธรรมค่านิยม ทุนทางสังคม

4. การจัดระบบส่งเสริมการสนับสนุนและกำกับดูแลที่ส่วนกลางรวมถึงคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ และกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ จึงควรพิจารณาทบทวนปรับปรุงพัฒนา รวมทั้งสร้างสรรค์นวัตกรรมขึ้นมาเพื่อให้กลไกที่ส่วนกลางสามารถเป็นปัจจัยสำคัญในการเอื้ออำนวยให้กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเจริญก้าวหน้าต่อไปอย่างดีที่สุด กรณีคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติน่าจะสามารปรับปรุงโครงสร้างองค์ประกอบ วิธีการดำเนินการ ฯลฯ ให้ดียิ่งขึ้น เช่น ประชุมให้สม่ำเสมอมากขึ้น ทำให้ได้สาระการประชุม ซึ่งมีความสำคัญและส่งผลกระทบต่อได้จริงมากยิ่งขึ้น

5. การขยายผลกระทบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้ครอบคลุมการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่นโดยรวม เช่น การแก้ปัญหาความยากจน การแก้ปัญหามลพิษ การแก้ปัญหายาเสพติด การปฏิรูปการเมือง การปฏิรูปการศึกษาและการปฏิรูประบบสุขภาพ ฯลฯ การดำเนินการในอนาคตควรจะให้หมู่บ้านชุมชนเมืองท้องถิ่นเหล่านั้น มีระบบการบริหารจัดการตนเองและระบบการบริหารจัดการร่วมกันอย่างไร

สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดพิจิตร (2546 : 1-3) ได้ประเมินผลการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านในจังหวัดพิจิตรพบว่า พื้นที่เป้าหมายและการจัดสรรเงินกองทุนตามประกาศจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองได้รับการจัดสรรเงินกองทุนจำนวน 885 กองทุนได้อนุมัติให้กู้ยืมเงินโดยแยกตามประเภทอาชีพ ดังนี้ อาชีพการเกษตร ค้าขาย อุตสาหกรรม บริการ(ด้านช่าง) ถูกเงินและอื่นๆ รวมสมาชิกที่กู้ยืม จำนวน 59,720 ราย จำนวนเงินที่กู้ยืมทั้งสิ้น 106,482,760 บาท ผลการชำระคืนช่วงของการชำระคืน 3.5 เดือน 6-8 เดือน 9-11 เดือน 10 เดือน และ 12 เดือน มีสมาชิกคืนเงินกู้ยืม

จำนวน 27,660 ราย จำนวนเงินกู้ที่คืน 360,947,632 บาท ประโยชน์จากการกู้ยืมเงินกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง ทำให้สมาชิกมีรายได้เพิ่มขึ้นจำนวน 19,227 รายเป็นเงิน 44,106,880 บาท คิดเป็น ร้อยละ 32.19 อาชีพที่สมาชิกกองทุนมีรายได้คือ อาชีพค้าขาย สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน 76,987 ราย มีการออมเงิน 6,177,392 บาท และจากการสำรวจข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ปี พ.ศ. 2545 พบว่า ประชาชนจังหวัดพิจิตร อายุ 18-60 ปี จำนวน 162,420 คน มีอาชีพและรายได้ 156,989 คน คิดเป็นร้อยละ 97 ไม่มีอาชีพและไม่มีรายได้ 5,431 คนคิดเป็นร้อยละ 3 สำหรับปัญหาและอุปสรรค ในการดำเนินงาน คือ การจัดทำบัญชีมีความซับซ้อน การบริหารจัดการส่วนใหญ่ยังเป็นไปในรูป คณะกรรมการและสมาชิกกองทุนรวมทั้งคณะกรรมการขาดความรู้ในการประกอบอาชีพใหม่ๆ

สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2548:6-7) ได้รายงานผลการสำรวจความคิดเห็นของประชาชน เกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง พ.ศ. 2548 พบว่า

1. การกู้เงินกองทุนฯ และจำนวนครั้งที่กู้สมาชิกร้อยละ 86.2 ระบุว่าเคยกู้เงินกองทุน และร้อยละ 13.8 ไม่เคยกู้ โดยผู้ที่กู้ส่วนใหญ่ ร้อยละ 29.7 ระบุว่าเคยกู้เงินกองทุนฯ มาแล้วสองครั้ง ส่วนผู้ที่เคยกู้สามครั้งมีร้อยละ 27.4 กู้เพียงครั้งเดียวร้อยละ 18.6 และกู้สี่ครั้งขึ้นไป ร้อยละ 10.5

2. การนำเงินกู้ไปใช้ประโยชน์ ผู้ส่วนใหญ่ ระบุว่านำเงินไปใช้หมุนเวียนในการประกอบอาชีพ ร้อยละ 79.0 บรรเทาเหตุฉุกเฉิน/ความเดือดร้อนในครัวเรือน ร้อยละ 16.9 ใช้หนี้แหล่งเงินกู้ นอกกระบบ ร้อยละ 2.6 และอื่นๆ ร้อยละ 1.5

3. การชำระหนี้ค้ำเงินกองทุนฯ ผู้ส่วนใหญ่ ร้อยละ 94.0 ระบุว่าสามารถชำระหนี้คืนได้ ทั้งหมด ส่วนอีกร้อยละ 6.0 ระบุว่ามีปัญหาในการชำระคืน โดยระบุว่าจะชำระคืนได้บางส่วนอยู่ ระหว่างการเจรจาขอผ่อนผันและคาดว่าจะชำระคืนไม่ได้ สำหรับเงินที่นำมาใช้ในการชำระหนี้ นั้น ผู้ที่กู้เงินส่วนใหญ่ ร้อยละ 64.3 ระบุว่านำมาจากรายได้ในการประกอบอาชีพ ร้อยละ 24.0 จากเงิน สะสม/รายได้อื่นของครอบครัว จากเงินกู้นอกกระบบ ร้อยละ 5.9 และอื่นๆ อีกร้อยละ 5.8

4. ความโปร่งใสเป็นธรรมในการให้กู้ยืมเงินกองทุนฯ สมาชิกส่วนใหญ่สูงถึงร้อยละ 88.7 เห็นว่าคณะกรรมการฯ มีความโปร่งใสเป็นธรรมในการให้กู้ยืม มีเพียงร้อยละ 11.3 เห็นว่าไม่โปร่งใส

5. ผลดี/ผลกระทบที่ได้รับหลังจากมีกองทุนฯ สำหรับผลดีในด้านรายได้ของครัวเรือน มีประชาชนเห็นว่าดีขึ้น ร้อยละ 46.2 เท่าเดิม ร้อยละ 50.1 และลดลง ร้อยละ 3.7 ในเรื่องการออม มีประชาชนเห็นว่าดีขึ้น ร้อยละ 22.8 เท่าเดิม ร้อยละ 62.2 และลดลง ร้อยละ 15.0 และในเรื่อง การพัฒนาอาชีพของคนในชุมชนประชาชนเห็นว่าดีขึ้นร้อยละ 40.0 เห็นว่าเท่าเดิม ร้อยละ 56.3

และเห็นว่า ลดลง มีร้อยละ 3.7 ส่วนผลกระทบในเรื่องรายจ่ายมีประชาชนเห็นว่ามากขึ้น ร้อยละ 44.0 เท่าเดิมร้อยละ 56.3 และลดลง ร้อยละ 6.9

6. สำหรับความพึงพอใจการดำเนินงานของรัฐบาลต่อโครงการกองทุนฯ ประชาชน ส่วนใหญ่ ระบุว่าพอใจระดับปานกลางถึงมาก ร้อยละ 89.2 มีเพียงร้อยละ 5.5 ที่ระบุว่าพอใจน้อย /ไม่พอใจ อีกร้อยละ 5.3 ไม่มีความคิดเห็น

7. ความสำเร็จในการบริหารจัดการกองทุนฯ ประชาชนโดยรวมระบุว่าประสบผลสำเร็จ ในระดับปานกลางถึงมาก ร้อยละ 84.4 และประสบผลสำเร็จน้อย/ไม่ประสบผลสำเร็จ ร้อยละ 9.0 และอีกร้อยละ 6.6 ไม่มีความคิดเห็น

8. การจัดทำบัญชีรายรับ - รายจ่ายของครัวเรือน มีประชาชนเพียงร้อยละ 14.3 ระบุว่าได้จัดทำแล้ว ส่วนอีกร้อยละ 85.7 ยังไม่ได้จัดทำ โดยแยกเป็นผู้ที่ระบุว่าอยากจะจัดทำ ร้อยละ 24.8 และที่ยังไม่คิดจะทำ/ไม่แน่ใจ มีร้อยละ 60.9

9. ความคิดเห็นเกี่ยวกับการตั้งธนาคารหมู่บ้าน ประชาชนโดยรวม ระบุว่า ทราบ ร้อยละ 44.2 และไม่ทราบ ร้อยละ 55.8 ส่วนความต้องการให้มีธนาคารในชุมชนนั้น ประมาณร้อยละ 84.0 ระบุว่าต้องการให้มี ส่วนที่ไม่ต้องการมีเพียงร้อยละ 4.7 และอีกร้อยละ 11.3 ระบุว่า ยังไม่แน่ใจ

10. ข้อคิดเห็นข้อเสนอแนะต่อโครงการกองทุนฯ มีประชาชนประมาณร้อยละ 30.7 เห็นว่าเป็นโครงการที่ดีไม่ต้องปรับปรุง ส่วนผู้ที่เห็นว่าควรปรับปรุง ร้อยละ 33.5 ซึ่งได้ให้ข้อเสนอแนะที่สำคัญ คือ ควรเพิ่มจำนวนเงินที่ขอกู้ให้มากขึ้น ร้อยละ 29.1 ควรขยายระยะเวลาชำระเงินคืน ร้อยละ 15.1 กระจายเงินกู้ให้ทั่วถึงและเป็นธรรม ร้อยละ 15.1 ลดดอกเบี้ยลง ร้อยละ 13.3 และควรมีเจ้าหน้าที่ให้คำแนะนำร้อยละ 10.1

สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดกาฬสินธุ์ (2548 : 1-2) ได้สรุปผลการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านในจังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า พื้นที่เป้าหมายในการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่ได้รับอนุมัติเงินกู้ 1,575 กองทุน จำนวนสมาชิกที่ได้รับอนุมัติเงินกู้ 215,808 ราย โดยแยกเป็นประเภทอาชีพเกษตร อุตสาหกรรม ค้าขาย ช่างและอื่นๆ เบิกจ่ายเงินทุนจำนวน 1,640,100,000 บาท มีปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง คือ การใช้ประโยชน์จากกองทุนยังเกิดผลตามวัตถุประสงค์ไม่เต็มที่ เนื่องจากขาดประสิทธิภาพในการบริหารจัดการกองทุน และการวิเคราะห์โครงการ สมาชิกกองทุนขาดการวางแผน ขาดจิตสำนึกและวินัยในการใช้เงิน และขาดการสนับสนุนด้านการให้ความรู้ในการใช้ประโยชน์จากกองทุน ระบบการติดตามผลการใช้เงินของผู้กู้ยืม ยังไม่สามารถวัดถึงผลกระทบจากการกู้ยืมเงินได้ชัดเจน ขาดการบูรณาการกิจกรรม

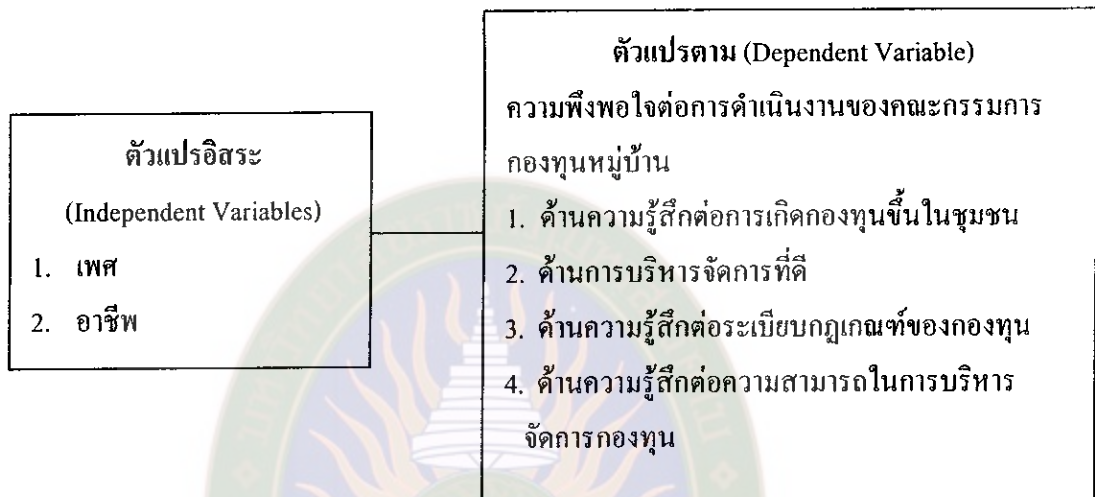
ของหน่วยงานต่างๆ ที่จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการใช้ประโยชน์จากกองทุนและกลไกระดับภูมิภาคยังต้องพัฒนาด้านบุคลากรและการบริหารงานเพื่อหนุนเสริมการดำเนินงานกองทุน เครือข่ายประชาสังคม ยังไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่ที่มีต่อกองทุนอย่างชัดเจน

สำหรับแนวทางในการแก้ไขปัญหาอุปสรรคกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองควรส่งเสริมให้กองทุนในหมู่บ้านเป็นแหล่งเงินทุนที่ชุมชนบริหารจัดการกันเอง มีความเป็นอิสระคล่องตัว ช่วยแก้ปัญหาการขาดแคลนเงินทุน ลดต้นทุนการผลิตของประชาชนและเป็นแหล่งเงินทุนของวิสาหกิจชุมชน มีเครือข่ายการทำงานภาคประชาสังคมทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาคให้การสนับสนุนอย่างกว้างขวาง มีกลไกที่ใกล้ชิดกับระดับนโยบาย คือ สทพ. และ กทพ. และกลไกระดับภูมิภาค เพื่อทำหน้าที่สนับสนุนด้านการสร้างความเข้มแข็งให้แก่กองทุนสร้างรูปแบบการทำงานแบบบูรณาการ เป็นแนวทางและเครื่องมือในการแก้ปัญหาความยากจน โดยอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นการเสริมสร้างเศรษฐกิจระดับฐานรากให้เข้มแข็ง เพื่อสนับสนุนการขยายตัวทางเศรษฐกิจ ส่งเสริมให้เป็นการกระจายอำนาจด้านการบริหารจัดการและการเงินให้กับประชาชน

ประภัสสร ชูทอง (2548 : 1-2) ได้กล่าวถึงแนวทางการบริหารกองทุนจนประสบผลสำเร็จว่า คณะกรรมการมีการประชุมร่วมกันและแบ่งหน้าที่กันรับผิดชอบปฏิบัติหน้าที่ตามระเบียบข้อบังคับด้วยความโปร่งใส ซื่อสัตย์ หากมีปัญหาคณะกรรมการร่วมกันแก้ปัญหาหรือขอคำปรึกษาแนะนำจากฝ่ายพัฒนาชุมชนและสวัสดิการสังคมเขตจังหวัดหรืออัยการหรือสำนักงานกองทุนหมู่บ้านชุมชนเมืองระดับชาตินอกจากนี้สมาชิกทุกคนยังมีความรับผิดชอบต่อการชำระเงินกองทุน จะเห็นได้ว่ากองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองสนับสนุนเศรษฐกิจและรากหญ้าหลายประการ คือเพิ่มแหล่งเงินทุนหมุนเวียนประกอบอาชีพให้แก่ประชาชนในชุมชนทำให้ประชาชนในชุมชนเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้ง่ายและคล่องตัวกว่าการกู้ยืมเงินจากธนาคารหรือสถาบันการเงินทั่วไป ซึ่งต้องการหลักทรัพย์ค้ำประกัน ส่งเสริมการออมทรัพย์วันละเล็กน้อยเพิ่มเป็นฐานมั่นคงในอนาคต ลดรายจ่ายครอบครัวจากดอกเบี้ยนอกระบบ เพิ่มรายได้ครอบครัวจากการประกอบอาชีพที่ใช้เงินทุนไม่มากนัก ช่วยให้ประชาชนในชุมชนสามารถกู้เงินไปประกอบอาชีพค้าขายของเล็กๆ โดยมีสมาชิกกองทุนด้วยกันเป็นผู้ค้ำประกัน ประชาชนในชุมชนเรียนรู้การบริหารจัดการเงินกองทุนมีการควบคุมและตรวจสอบการทำงานกันเอง สนับสนุนการพัฒนาท้องถิ่นของคนโดยการคืนกำไรจากกองทุน 1 ล้านบาทสู่สังคม เช่น การจัดสรรเงินกำไรส่วนหนึ่งสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์การกีฬาหรือวัสดุอุปกรณ์ในการแก้ไขปัญหาชุมชน การดูแลเด็ก และผู้สูงอายุในชุมชน เป็นต้น

6. กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการศึกษานอกसरงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจและการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน โดยได้นำกรอบจากตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ของศึกษา ซึ่งผู้วิจัยได้สรุปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

แผนภูมิที่ 2 กรอบแนวคิดในการวิจัย